

mokslas — menas — literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1975 METAI

LIEPOS MĖN. 26 D. / JULY 26, 1975

PART TWO — NR. 173 (30)

Šiame numery

Vienas klaikumos pavyzdys.
Latvių rašytoja Zenta Maurina
apie M. K. Čiurlionio kūrybą.
Žmonės nepakelia deformacijos.
Talentingus menininkus
Pietų Amerikon išlydint.
Tomo Kuršio eilėraščiai.
Kas, kur ir ką skaito?
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.
Moterų gyvenimas

ZENTA MAURINA

Zenta Maurina, latvių rašytoja ir esėistė, gimė 1897 m. gruodžio 15 d. Lejaskieme, gydytojo šeimoje. 1929 m. baigė Latvijos universiteto filologijos fakultetą ir toliau studijas gilinai Heidelberge. Po to buvo Latvijos mokytojų instituto mokytoja ir latvių liaudies universiteto dėstytoja. 1937 m. parašė disertaciją apie latvių rašytoją Pr. Bardą ir Latvijos universitete gavo filologijos daktaro laipsnį. 1944 m. persikėlė į Vokietiją, o nuo 1946 m. gyvena Švedijoje. Jos geriausi kūriniai yra esė, kuriuose ji savo ryškia asmenybės šviesa yra nušvietusi daug literatūros ir meno kūrėjų, tarp jų ir mūsų M. K. Čiurlionį.

Prieš antrą pasaulinį karą, Lietuvos ir Latvijos laisvės metais, rašytoja ne kartą buvo viešnagėjusi ir Kaune, susipažinusi su mūsų kultūros žmonėmis bei rašytojais, buvo ne kartą lankusi ir Čiurlionio galeriją. Anų dienų išpūdziai bei mintys atsispindi ir šiame esė, kurį čia spausdiname. Esė palmtas iš Zenta Maurina dar prieš antrą pasaulinį karą išleisto esė rinkinio "Pilsetas un cilvēki" (Miestai ir žmonės).

Įdomu, kad anos knygos aplanką kaip tik puošia M. K. Čiurlionio "Zalčio sonata". Minėtini taipgi gausūs jos esė rinkiniai, sukaupti knygoje: Mąstymai ir apsakymai. Gyvenimo liudytojai, Prometėjaus šviesoje, Širdies mozaika, Gyvenimo prasmės ieškant ir daug kitų. Čia rašytoja įsijautimo metu išskleidžia savo mėgiamus rašytojus. Yra parašiusi taipgi tris romane: Gyvenimo traukinys, Trys broliai ir Prancėška. Jos romanų personažai, atsirėmę į gyvenimo tikrovę, virsta simboliais, kad išskleistų mūsų susklostusio laiko priešingybes. Nežiūrint metų naštos, rašytoja ir šiuo metu skaito daug pasakytų visuose Europos kultūros centruose. Yra taipgi parašiusi trijų dalių autobiografinį romaną Išdrįsti yra gražu. A. BIL.

Kai, įvažiuojant į Kauną, mane knygyne languose sveikino Rainio rinkiniai raštai nuostabiai skambiamai vertime ir meno galerijoje Tilbergo pieštas Rainio portretas, tėviškės šviesa lijo į širdį. Rusų kalba dabar yra toji, kuria, senesnės ir vidurinėsios kartos latviai ir lietuviai gali susikalbėti, nes latvis, kuris nėra mokėjęs lietuvių kalbos, supranta tik vieną kitą žodį, bet pačios minties negali pagauti.

Į Kauną atvykau iš Paryžiaus sausio pabaigoje, kai Paryžiaus bulvaruose ilgastiebė didžiųjų žibutėlių puokštės jau buvo matyti visuose gatvių kampuose, o švelnus vėjukas ūkanotoje padangėje skelbė ateinantį pavasarį. Bet Kaune dar krito didelės sniegulės, ir termometras rodė — 18 R. Sėdėjau mažame šilume kambaryje ir klausiausi seniai neregėtosios sniego dainos, kurios čia nenutraukia elektrinių tramvajų triukšmas. "Tylu kaip Venecijoje", pasakė mano kelioms draugams. Man patiko šis pasakys, nors aš su juo nesutikau. Venecijoje viešpatuoja tylu, kuri prisilegia mirštanti, tylu, kur praeitis stipresnė už dabartį, bet Kaune snaudžia daigo tyta, čia viskas liudija ateities skleidimais. Venecijos buityje yra perteklius ir rafinuotumas, bet Kaune yra šių abiejų sąvokų priešingybė.

Kaunas, senas tvirtovinis miestas, kur anais rusų laikais nebuvo leidžiama statyti aukštesnių kaip dviejų aukštų namų, dabar laisvės ir mokslininkų draugijas.

O iš nežinios į mus nenustoja aidėjęs Tamonio klyksmas ir klaidžiančių tyllomis, giliai švelnus jo poezijos balsas. (Žiūr. 3 psl.) H. L.

KOSMOSO GARBINTOJAS

M. K. Čiurlionio gimimo 100 metų sukakčiai

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis (1875-1911)

Zvaigždžių sonata. Andante

vėję gali didžiūti moderniais, skoningais ir gausiais naujais pastais, kurie tokie priegingai senosios mados, būdingoms mažiems miesteliams žemoms trobelėms.

Niekur taip aiškiai nematome, kaip praėjusios nyksta ir trūnija, o viršum jos pakyla nugalėtoja dabartis. Miestas pasislėpęs giliam slėny. Iš mažųjų kalnelių prasiveria gražūs vaizdai į Nemuną ir jo tiltus. Per šį miestą ritosi tiek daug svetimų ir piktų jėgų: ten Vytauto mišios kėlimai per Nemuną. Karo muziejaus bokšto varpai kiekvieną vakarą ir rytą gieda amžiną prisiminimą žuvusiems, tiems, kurių ranka ir gyvybė išgelbėjo tautą iš svetimų jungo ir žlugimo.

Kai kurios gatvės asfaltuotos, bet daugelis jų dar negrįstos, ir čia dar keistai jaučiame visai arti praeitį ir ateitį. Klaidžiojant tyllomis, giliai apsnigtomis gatvėmis, stebint policininkus ir senoviškuosius veikus

su storais avies kailių kailiniais, su šalusius, ūkiškais drabužiais apsilankiusius moksleivius. Gera prisiminti, kad šio miesto vardas yra kilęs iš mellės deivės Mildos sūnaus, kurio vardas buvo Kaunas. Mildos nuolankusis švelnumas nematomas vėlavomis plevėsuoja visame šiame mieste.

Vienoje arbatėlėje buvau kartu su filosofijos profesoriais, jaunais ir senais poetais bei rašytojais, dailininkais. Mane nustebino jų nuolankumas ir drovumas, jų šiltas atsiliepinimas ir jautrumas visoms kultūros klausimams. Kaip visuomet, kai susirenka įvairių tautybių atstovai, pasikalbėjimų tema buvo apie atskirų tautų ypatybes. Bet lietuviai tarsi drovėjęsi kalbėti apie savo ypatybes, atrodė, kad šios ypatybės dar nėra nė suvoktos. Tada, kaip pat ir kitais vakarais, turėjau progos arčiau susipažinti su lietuvišiais intelektualais, vadovaujant vakarą ir rytą gieda amžiną prisiminimą žuvusiems, tiems, kurių ranka ir gyvybė išgelbėjo tautą iš svetimų jungo ir žlugimo.

O sopulingoji,
O maloningoji,
O galingoji
Motina Viešpaties,
Melskis už mus.

Dažnai mes patys tiesiog garbinam latvių paprastumą. Bet, lyginant su lietuviais, latvių vis dėlto negalima vadinti paprastais. Žinoma, negalima paneigti, kad mes kultūros atžvilgiu esame toliau nužengę už juos, tai ypač jaučiam, lyginami mūsų knygų pasaulį su mūsų brolių tautos knygų aruodais. Ir tai suprantama, kai prisimename, kad pas mus baudžiava panaikinta 1819 m. Mums šešiasdešimtais metais prasidėjo tautinis atgimimas, o 1863 m. įvyko paskutinis didysis Lenkijos ir Lietuvos sukilimas prieš Rusiją, pareikalavęs daug kraujo aukų, užgniauztas laukiniškas žiaurumas. Tada prasidėjo tamsiausias Lietuvos dienas, uždrausta net spausdinti knygas lietuvių kalba lotynų raidėmis. Maldaknygės buvo spausdinamos Vokietijoje. Kai kurie žymūs lietuviai užsienioje, ypač Amerikoje, pabėgę iš rusų priespaudos, spausdino knygas, kalendorius, laikraščius ir slaptai juos gabeno į tėvynę. Šiuos knygnešius rusų policija nepaprastai persekiojo, sodino į kalėjimus, net trėmė į Sibirą. Ir tai buvo tais laikais, kai

pas mus jau buvo Pumpuras, Auškelis ir broliai Kaudzites. Tokieje dvasinėje tamsioje Rusija išlikę Lietuvai iki 1904 m., kai lietuvių tautai buvo gražintas brangiausias turtas, žmogiškojo gyvenimo duona ir druska — rašto laisvė. Lietuvos tautinio atgimimo metas prasidėdavo tik 1904 m., kai galėjo pasirodyti knygos ir laikraščiai, spausdinti lietuvių kalba lotynų raidėmis.

Iš istorijos žinome, kad lietuviai turėjo galingus kunigaikščius, kurie šimtmečius po šimtmečių vadė Lietuvos didžiąją valstybę. Šios valstybės kūrėjas buvo Gediminas (1316-1341), visą gyvenimą ilkęs štikimas senovės lietuvių religijai ir Lietuvos ribas nukėlęs iki Kijevo. Bet keistu būdu lietuvių gyvenime ir mene pasipūtusio, savimi pasitikinčio kario įtakos negalio įžvelgti. Žiūrint į lietuvių veidus, paveikslus, bažnyčias, gyvenimą ir knygas, klausant jų kalbos ir dainų, mane nustebino jų nuolankumas ir ta tylioji tolerancija. Nesu sutikęs nei vieno lietuvių, kuris girytųsi. Ir įsitikinau, kad besigiriantis lietuvis yra prieštaravimas savy (contradictio in aducto). Dauguma lietuvių, paklaustų, kurią ypatybę jie laiko sau būdingiausia, man atsakė sunkiai išverčiamu žodžiu: drovumas. Latviškusis žodis "pazemība" (nuolankumas) neturėdamas šio žodžio prasmės. Artimesnis būtų rusų žodis "skromnosk", prancūzų "modestie". Lietuviai man paaiškino, kad šis žodis reiškia santūrumą, susietas su drovumu. Gal būt, kiekviena tauta turi kelis būdingus, neišverčiamus žodžius, kurie aiškiausiai išreiškia šios tautos sielą. Ir kaip prancūzų tautai būdingas žodis serenitetas, taip lietuviams — drovumas. Bet, taip tvirtindama, jaučiu, kad tokie apibūdinimai labai reliatyvūs, ir neturime daugiaspalvę tautos psichę per daug susiaurinti, suvedant jos sudėtį į vieną ar antrą ypatybę.

Bet pergyvenimas, kurį lietuvių tauta iki šiol yra išreiškusi objektyviomis lytinis, yra lyrinis idealizmas, susietas su panteizmu ir didelių etinių vertybių branginimu. Patys lietuviai pasakoja, kad lenkų nuo lietuvių labiausiai galima atskirti, stebint, kaip abiejų šių tautų atstovai išleidžia mažus savo sūnus į mokyklą. Lenkas mėgsta tvirtai įsakyti: "Būk mandagus", ir čia reikiškiai lenkų šlektos rūpestis savo išoriniu pasirodymu. Lietuvis savo sūnui įsako: "Būk geras!" — Čia jaučiame ir mums latviams taip giminąg rūpestį širdies tyrumu.

Kai lankiau Romain Rolland, jis man pasakojosi, jog nori nuvažiuoti į Lietuvą, kad susipažintų su Čiurlioniu ir parašytų apie jį knygą. Deja, karas šį sumanymą suardė. Bet jei R. Rolland būtų parašęs savo knygą, tai Čiurlionis, kuriam muzika buvo visatos metafiziškasis substratas ir kuris savo paveiksluose vaizdavo begalybės stebuklą, kaip abstraktinio meno pradininkas (paprastai pirmuoju šios srovės dailininku minimas Kandinskis ir ypač jo 1911 m. darbai, bet šiandien jau žinome, kad Kandinskis juos kūręs Čiurlionio įtakoje) būtų žinomas visame pasaulyje. O šiandien jo giliai tragiškąją, Van Goghui artimąją asmenybę, jo mistinį kosmosą, be specialistų, pažįsta tik nedaugelis paslėptojo grožio ieškotojų.

Ir po Oficijos ir Louvro Čiurlionio paveikslai nenublinka. Jam skirtoji baltoji šventovė Kaune, kaip stebuklas, iškyla pilkoje aplinkumoje.

(Nuleista į 3 pusl.)

Kertinė paraštė

VIENAS KLAIKUMOS PAVYZDYS

Jaunas inžinierius atsisako restauruoti paminklą armijai, kuri okupavo jo kraštą. Savo laisvę valdžiai jis pareikalauja, kad būtų pastatytas paminklas masinio teroro aukoms; kad jo tautai būtų leista laisvai apsispręsti, kaip ji nori gyventi. Valdžia atsako į jo laišką, apgaulingai įviliodama jį į psichoneurologinę ligoninę. Jam suleidžiama didelė insulino dozė, iššaukiančios šoką, o po sąmonės netekimo vėl gliukozės injekcijos. Jis ima blaškytis — jį pririša prie lovos. Jis šaukia, klykia... O už ligoninės sienų, ten, kur jo klyksmas neprasiveržia, — orkestrai, paradai, plakatai. Ten laikraščiai puošiasi didžiulėmis antraštelėmis apie trisdėsimtąją metų pergalę sukaktį — pergalę prieš fašizmą ir jo nežmoniskumą...

Ar tai ištrauka iš Stanislovo Lemo ar Rejaus Bredburio romano? Scenarijus fantastiniam filmui? Gal Donatas Banionis jame vaidins vyriausią vaidmenį? Ne, pasak "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" dvyliktojo numerio, tai tikras įvykis. Mindaugas Tamonis visa tai pergyveno; už savo pasisakymą jis tebėmoka savo kūnu ir dvasia.

Tamonis — neeilinis asmuo. Jis ir mokslininkas — chemikas, ir poetas. Tomo Kuršio slapyvardžiu pasirašyti jo eilėraščiai spausdinti "Literatūroje ir mene", "Poezijos pavasaryje" ir emigracijos žurnale "Metmenyse". Tos negausios poemos primena tyras ašaras, kuriose atsispindi trapus, subtilus, kartais mįslingas jausmų ir užuominų pasaulis, piešiamas itin švelniu teptuku, šviesos ir šėšėlių įvairinimais. Tasai pasaulis tebėra pilnutinis. Tačiau autorius — toji vienatinė smegenų ir nervų, jausmų ir prisiminimų vaizduotės ir dvasios darna ir visuma — šiandien grubiai sudarkytas psichiatrinėje ligoninėje ar už jos sienų.

"Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika" rašo, kad Vilniaus psichiatrinėje ligoninėje yra ir daugiau panašių tariamų "ligonių", kurių smegenis stengiamasi išplauti. Gal tuo būdu pareigūnai stengiasi apsidrausti nuo esamų ir būsimųjų protestuotojų. Gal jie tikisi, kad išleistas iš ligoninės Mindaugas Tamonis niekad nebeišdrįs pakelti savo balso, nes vien mintis apie pasipriešinimą jam iššauks pavlovinį refleksą, primins jo kankynę, ir užčiaups jam burną. Garantuota pozityvi savikritika.

Atrodo, kad Tamonio sužalojimu norėta ir daugiau pasakyti. Kai kas čia įsiskaitys tokį perspėjimą visiems rašytojams, menininkams ir galvojantiems lietuviams aplamai! Poeto nervų sistema ir vaizduotė nepriklauso jam, jo tautai, ar žmonijai, bet tiems, kurių rankose policija, kariuomenė ir psichiatrinės ligoninės. Tų, kurie išdrįs peržengti ypatingą ribą, laukia Tamonio likimas. Ši taisyklė galioja visiems be jokios išimties, įskaitant Reimerį ir Sluckį, Miezėlaičį ir Avyžių.

"Ar aš dar aš ar tyluma?" — klausia Tamonis vienoje savo pranašiškoje poemoje. Kur jis dabar? Ar jis kada nors beugebėbės dirbti ir kurti, ar paliks suluošintas visam gyvenimui? Ką pergyvena jo jauna žmona ir du vaikučiai? Kas praskleis tą tylos uždarą, už kurios žmonės išardomi kaip netinkamos mašinos? Ar Lietuvos rašytojų sąjunga užstos Tamonį ir pareikalauja jam laisvės ir ramybės?

Užsienyje, "Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" dėka, Tamonio vardas jau žinomas. Jis jau nebėra ligoninės sąrašan pieštuku įrašytas skaitmuo, kurį galima pakeisti ar ištrinti tamsioje, nei žuiniui nesulojus. Jo kančios aprašymas jau keičia Jungtinių Tautų organizaciją, žmogaus teisių, rašytojų

POKALBIO SU SIMU KUDIRKA PAŽODINIS IRAŠAS (2)

Korespondentas: Pačiam teko progos susitikti rusų pačioj Lietuvoj? Greičiausiai nemažai, nes ant laivo, be abejo, jų buvo.

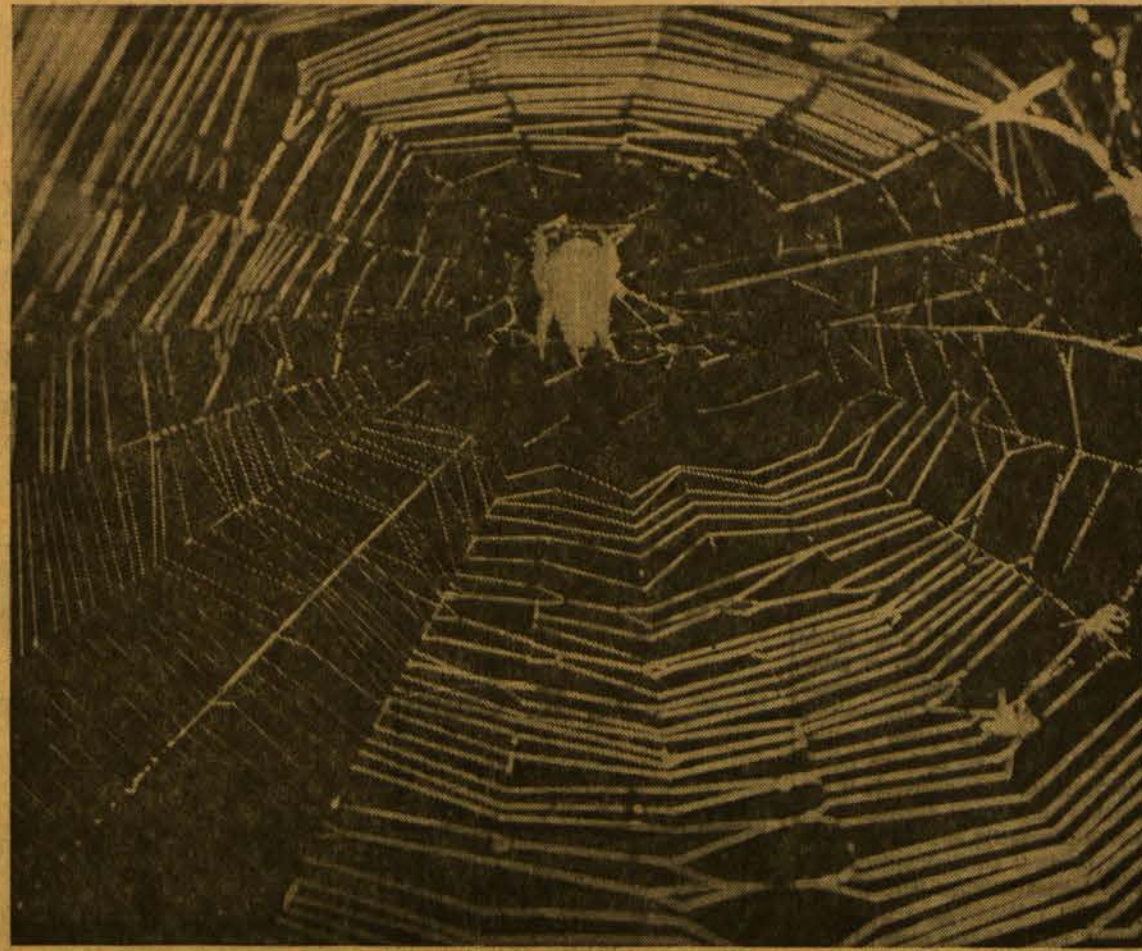
Kudirka: Taip. Ant laivo tai, be abejo, kad daugiausia! Maždaug 80%.

Kor.: Kokia tų Lietuvoj gyvenančių rusų nuomonė ir elgsena? Žinoma, čia irgi galima kalbėti apie individus. Individuali savo keliu. Bet, reikiama, jei darytumėt apibendrinimą, kaip jie žiūri į lietuvių tautą?

K.: Nu matot... Dėl ko jie atvažiavo į Lietuvą? Visai dėl paprastos priežasties. Ta priežastis buvo Lietuvos atitūrimas nuo Rusijos 18-aisiais metais. Atgavimas nepriklausomybės Lietuvą pakėlė iš nusikuriosios krašto. Tam krašte buvo laisvė. Tam krašte buvo savas tautiškas gyvenimas. Ir jau nekaltant apie laisvę, Lietuva klesėjo. Mes turėjome pavalyti iki soties. Mes turėjome ir apsi- rengti, nors ne silkais. Ir kuomet 40-tais, 41-aisiais metais atėjo raudonarmiečiai, jie pamatė, kad skirtumas tarp tos didžiosios Tarybų Sąjungos ir tos mažosios Lietuvos, arba Pabaltijū, yra toks, kad jie mus pavadinu "Mažąja Amerika".

Mes Mažąja Amerika esame išlikę ir dabar. Ir dabar pas mus yra geriausi keliai, ir dabar pas mus geriausiai yra elektrifikuotas kaimas, ir dabar pas mus žmonės nešioja gražiau, ir žmonės ne tiek nusigėrę — nors reikiama taip pat pabrėžti, kad Lietuvoj girtuokliuojama nepaprastai. Bet tai iš nušyvimlo. Nepakelja žmonės deformacijos. Ir imamas tuomet stiklėlis sielvarčių paskandinti. Tai matote, tie ruseliai, kurių mes turime apie 400,000, o gal net ir daugiau. Kas pasakys tiksliai... Aš buvau radištas, matot. Pas mane atėidavo daugelis. Vieną kartą, antrą kartą pasikalbi, ir pamatėdavu, kad nuosirdžiai su juo šneki, tai jis atsiskleidžia po truputį, ir taip pradėti daryti diagnozę. Kaip tai yra? Dėl ko žmonai jis atvažiavo? Pasirodo, kad iš Gudijos, kaip dabar sakoma, iš Baltarusijos, kurioje ilgai šiai dienai kolūkiečiai, vadinamieji šių dienų baudžiaininkai, neturi pasų. Vosikiuriosiomis galimybėmis stengiamasi ištrūkti iš tų kolūkių. Ar į lavinimosi įstaigas kokių amatų išmokyti, ar šį ar tą, ir tokiu būdu pasiseka išvažiuoti iš kaimo. Ir kolūkio pirmininkas yra priverstas išduoti pasą. O išgavus pasą, jau stengiamasi su tuo pasu gėlbėtis, ir su daugeliu tokių žmonių aš laisve esu kalbėjęs. Nu, ir kalba, kaip ten vyko gyvenimas, Pasirodo, gyvenimas — Djeve neduok! Duonos pakanka. Bet visa ko kito nėra. Visa kas kita — rūdys, rūdys, socialinis rūdijimas ir žlugimas, žmogaus kaip tokiu. Reikiama — deformuojasi, deformuojasi, deformuojasi... Bažnyčios persekiojamos, tos sekts, kurios išpažįsta Dievą ar vienuokiu ar kitokiu būdu, yra už-

draustos. Jeigu jas išsifruoja, tiems žmonėms gresia pavojus. Aš su tokiais žmonėmis taip pat sėdėjau kalėjime Vladimirie ir koncentracijos stovyklose. Jie mūteisti po 25 metus vien už tai, kad jie yra sektantai, o kad jie tiki Dievą, kad jie skelbia "neuzmušk!", kad jie skelbia "nevok!", kad jie skelbia "nekalbėk netiesos!", kad jie skelbia "nepaleistuvauk!" — viso to bolševikinei moralei nereikalinga! Ir už tai — 25 metų! Būkit malonūs! Tai dabartės, sako: "Ot, išsigelbėjome". Tai ir klausiu: "O kaip jūs jaučiatės dabartės pas mus Lietuvoje?" Jie atsako: "Pas jus yra Amerika!" Taip ir sako: "Amerika". Sako: "Pas jus žmonės yra kultūringi". Aš nežinau, ką jie čia turėdavo omenyje, tie mano pašnekojai, užsimindami kultūrą. Ar mūsų elgesys, ar mūsų aprėdas, ar mūsų namai — neturiu supratimo. Gal ir viena, ir kita, ir trečia. Aplamai pažėmus. Be abejo! Aš pats esu viso to liudininkas. Mačiau, grįždamas iš Vladimirio kalėjimo. Jau važiuoju kaip laisvas žmogus; atseit, kabutėse "laisvas". Nu, bet jau neturėjau sargybinių ir per langus galėjau dairytis kiek noriu. Ir ką aš mačiau? Pagelžkelėmis matėsi krūmokšniai, matėsi apšūturę kažkokie medelynėliai, retkarčiais vienas kitas apdirbtos žemės sklypelis, retkarčiais viena kita karvutė... Nu ir aš stebėjau — kurgi, galų gale, tas juodžemio rajonas, kuris maitina visą Tarybų Rusiją!.. Nu, jo man taip ir nepavyko pamatyti, iki mes neprirtėjome jau čia už Vitebsko, jau link Latvijos. Ir kai pervaziavome sieną, jau atsidūrėme Latvijoje, tuomet kažkas žmoniško atsivėrė peizaže prieš ma-

Gyvasis klastos ir pinklių simbolis

Nuotr. K. A.

dėl to mano pašnekojai atsakydavo: "Pas jus — Amerika!" "Pas jus viežliavost". Tai yra, mandagumas. Be abejo. Pas mus nėra tiek keiksmų, nors mes irgi jau gerokai apsišūrė.

Kor.: Na, tai ir įdomu. Ir daliai savimeilę pakutena. Bet ar susidarei nuomonę: ar jis jaučiasi saugus šiame krašte?

K.: Taip. Palaukit. Buvo anie 68-tieji metai. Atsimenate įvykius. Atsimenate ir Jan Palach. Tai jie mūsų "išvaduočiai", pasijuto labai nejuokiai, ir dauge-

apie tai koncentracinėse stovyklose... Jūs negalvokit, kad mes vien tikrai supuvusius kolūkus ten valgėm. Mes taip pat protavome, mes taip pat galvojom, ginčijomės, ir gana karštai susibardavome.

Kor.: Ar daugiausia tarp savęs lietuviai, ar bendrai?

K.: Ir tarp savęs lietuviai, ir su kitais. Studijavome savo ratelyje. Savo ratelyje, kas nereikalinga girdėti kitiems. Paskui iš to ratelio kai ką, kas galima pasakyti, mes pasakome, susi-

"Gospodin!" Ir ten nėra "tovarishė". "Tovarishė", arba "ieškok prekės" jau ten nėra! Todėl, kad "draugas" rusiškai "tovarishė". O jeigu tą žodį padalinysim, išeina "tovarishė", t. y. "ieškok prekės". "Ieškok prekės" — tai tarp mūsų nėra. Reikiama; ten kreipiamės ar "ponas" ar "tamsta".

Kor.: Lietuvių tarpe "ponas"?

K.: Taip. Lietuvių tarpe "ponas" arba "tamsta", nu, arba tiesiog "Jonas". Tai dabar gospodinas Feodorovas sako taip: "Žinot ką? Mes apie tai esame mąstę, ir mes esame pramatę savo konstitucijoje...". Atseit, jie irgi turi savo konstituciją, turi savo reformų punktus, projektus, ir pagal juos jie rekonstruoti visą sistemą, kuri dabar yra. Reikiama, jįsi žiūri į Pabaltijį, ir į Ukrainą, ir į visas respublikas kaip į savo respublikas. Kaip į savo pašalius. Taip pat kaip ir dabar. Ir sako, kad būtų didelė klaida, jeigu susiskaldytume. Nu, aš jam eiliau aiškinti... Sakau: "Žinot ką? Dėl jū, gal būtų ir kitaip. Kadangi jūs tą bliūdūrį kopistų riebių, kuri dabar turi komunistai, paimtumėt iš jų, juos pasodintumėt taip pat į lagerius... O kuo gi mums pasikeitę jūsių diktatūra?.. Mums — pabaltiečiams, žydams, estams, suomiams, ukrainai, kitoms respublikoms, jūs tapsite valdovai. Sveikinu jus. Bet ką jūsi mums duosit? Ar ne tuos pačius rėtežius? Mums rėtežius nerikiama!" Aš jam taip atsakiau. Nu, jįsi pamatė mano reagavimą, kad aš čia karštai... Jįsi tuomet: "Tai žinot, gal būt, ne taip aiškus dalykas... Nu, matot..." ir t. t. Ir dabar mes priename lik to, kad vis tik savuose namuose pasistatyti savo klumpes patogiai yra, kai esi juose šeiminiškas, o ne kai esi įnamis. Ir be įnamio, ir be vienokio ar kitokio, kad ir geriausio prievaiždo. Reikiama, jįsi irgi sutikti, kad geriausia savo name turėti šeiminiško kontrolę, ir savo klumpes geriau statyti ten, kur randi reikala. Tai aš jam irgi pasakiau: Sakau: "Ar nebūtų jums geriau savaose namuose, jūsių Rusijoje gyventi rusiškai ir nenorėti mokyti mus, lietuvius, gyventi rusiškai?" Jįsi, žinot ką... Jįsi sakau: "Gerai. Bet, kad jūsi...". Paprasta sena daina: "Jūs neturite geležies!" "Taip", sakau. "Mes neturim geležies, bet pas mus auga kiaulės. Mes mokame auginti kiaules. Mes mokame arti. Pas mus yra žemės. Toje žemėje auga kviečiai. Mes už tuos kviečius, Dievui dėkui, ne-

Žmonės nepakelia deformacijos

no akis. Jau pievelės nušienautos, jau karvutės... Jau tų karvutėlių dažniau, jau namukai panašesni į žmoniškus namukus, jau ir tvorėlės vienur kitur, jau žmonės be šimtasilių. Įvažiuavome į Lietuvą — vaizdas keičiasi dar į gražesnes spalvas.

Kor.: Idant konkrečiai įsi-važiuotume. Kur tas Vladimiras yra?

K.: Vladimiras yra maždaug 180 km į rytus nuo Maskvos. Nu, 180 km Rusijos maštibus tai tenis yra ranka paduoti.

Kor.: Tai galima sakyti, kad, jei brauktum liniją nuo Maskvos į Lietuvos pusę, tai maždaug tokiu rožuotu važiuot.

K.: Taip. Aš norėjau kuo greičiausiai išvažiuoti iš Maskvos, kadangi labai nejuokiai jaučiausi. Žinojau daug atsitikimų iš tų senų kalinių, kurie jau atkėtoje 25, 27, 29 metus. Kalinius paleisdavo, bet jie vis išskridavo iš traukinio, kažkur ten vis nupuldavo ant jų galvos plyta, pervaziuodavo mašinėlė... Nu, ir aš labai nenorėjau, kad taip atsitiktų su manim. Norėjau todėl ir aš kuo greičiausiai iš tos Maskvos išvažiuoti! Ir pasitaikė pirmas traukinys, einąs Lietuvon maždaug po pusvalandžio. Kaip tik į Klaipėdą. Tai dabartės grįžtame į Lietuvą, ir Lietuva jau visiškai kas kita! Aš turiu akis ir matau — gal būt, savotiškai matau, gal būt, kaip lietuvis matau, gal būt, tai sentimentas yra. Bet atvažiuoja ir tas rusas. Ir jis atvažiuoja taip pat, su tokiomis panašiai akimis kaip ir aš, nors tikrai be tų sentimentų. Bet jį regėjimas verčia manyti, kad jis pateko į Ameriką. Atvažiuavę į pavergtą Lietuvą. Aiškus dalykas! Ir

lis jau buvo susidėję lagaminus. Todėl, kad jie atsimena tai, kas buvo Lietuvoj 41-aisiais metais. Jie puikiai atsimena tai! Ir jie atsimena labai puikiai, kas buvo 44-tų pabaigoje, net lig 53-čių metų. Jie jaučiausi nejuokiai. Matote, iš tų rusų yra irgi įvairių. Jie yra kelių atspalvių. Vieni, kurie į mus žiūri kaip į didžiausius priešus, fašistus. Kiti į mus žiūri, kaip, nu... Kažkoks, kuris nenorįs, nemylįs rusų, bet jau jis ne toks fašistas, ne toks nefašistas... Toks nesavas, geriau, gražiau gyvenas. Būtų gerai, kad jįsi paliktų namus, ir aš galėčiau užimti tą vietą. Treti yra žmonės gana geri, supranta mūsų padėtį, supranta, kad mums yra skaudu, ir taip pat supranta, kad ir jiems skaudu. Yra toks sluoksnis, yra tokių žmonių. Su jais išsišneki, išsišneki — žinoma, ne būryje, bet išsišneki akis į akį, ir jie supranta. Sako: "Matote, mes buvome apgauti, mus apgavo..." Ir jie, žinot, ką sako? Jie kaltina Vakarui! Jį irgi artimieji taip pat užmerkė akis tolimam Sibire. Yra gana daug tokių žmonių. Ir tie žmonės, jausdami savo skausmą, sugėba atjausti ir mūsų skausmą.

Kor.: O kuo Vakarai dėti dabar?

K.: Vakarai... "Vakarai", sako, "turėjo atominę bombą. Vakarai turėjo kortas savo rankose, Vakarai turėjo aiškias žinias, kas tai yra Stalinas, kas tai 36-tieji, 37-ji metai, kas tai apgavimas vienam, antram, trečiam fronte, ir jeigu Vakarai pasielgė taip akiai, tai arba jie buvo sukommunistę, arba jie buvo tiek kvaili, kad..." Nu, nenoriu aš jums sakyti — tai irgi rūšiskas žodis... Teko kalbėtis

ėjus prie platesnio stalo, už kurio sėdi ir armėnas, ir tas pats ruselis, ir kiti. Nu ir vienas toks tikslas yra dirbti visiems iš bendro ir sulaužyti tuos pašalo ledus, kuriais dabar yra sukaustyta visa imperija. O kuomet bus ledonešis, ar tas ledonešis neprimins 17-tuosius, 18-tuosius metus? Ir ar vėlek mes negalėsime to ledonešio išdavoje, apsiginklavę sake ar kuo, vėlek išsikvoti savo nepriklausomybę? Atveis tam tikras momentas, tuomet sakysim: "Mielieji, mes nieko neturime užantyje, bet dabar jūs kurkite gyvenimą savo Rusijoje, o mes savo gyvenimą kursime savo Ukrainoje, Kaukase, Azijos respublikose, ir štai Pabaltijy, Suomijoj, Baltarusijoj..."

Kor.: Reikiama, panašiai esat kalbėję tarp lietuvių tenai?

K.: Taip. Tarp lietuvių, tarp žydėlių, tarp ukrainiečių, tarp kaukazičių. Matot, kame reikalas. Ruseliai, vis dėlto, yra kelių rūšių. Yra marksistai, kurie sėdi už savo marksizmą, ir jie tupi po septynerius metus... Paskui yra, kaip jie vadina, už carizmo atstatymą... Monarchistai. Aš jų sutikau Gorkio kalėjime. Kuomet mus vežė jau į Potmą. Ir štai, jėna tas žmogus, buvęs kapitonas, Leningrado milicijos kapitonas, jo pavardė Feodorovas — Feodorov. Jėna, ir su juo susipažįstame. Pasisakome iš kur, už ką ir t. t. Jis sakosi, kad jis grįžta iš Vladimirio kalėjimo. Paskiau, ir trečią ar ketvirtą dieną Potmorit mes išsišnekam su juo: "Nu, kaip jūs galvojate, ponas Feodorovai, jeigu..."

Kor.: Ar taip ir sėkote — "ponas"?

K.: Taip. Ten "gospodin",

priklausomybės laikais nusipirkome ir blakstony iš Anglijos, ir piannamų mašinų iš Švedijos, ir tų pačių piannamų mašinų pas jus, iš bolševikinės Rusijos! Ar mes mirėme badu? Ir kuomet raudonoji armija mus užsmagė, ar jįnai nerado pas mus Amerikos? Tai ar nebūtų geriau, kad jūs tų savo rusiška gyvenimą paverstumėtė rusiška Amerika? Savo namuose, be mūsų kaip tokių įnamių, arba vergų pagalbos! Mes norime dirbti pas save, bet ne pas jus Urale arba Sibire! Mums nusibodo visa tai, supraskit, galų gale!"

Kor.: Tai, atrodo, nelengva

jiems suprasti. Bet, atrodo, jie patys nuo to savo charakterio nemažiau kenčia.

K.: Palaukit, aš jums pateiksiu kelias ištraukas, kurias išverčiau iš tokio Caadajevo liščko. Kai kurias detales. Tai štai viena iš jų:

"Kas tai yra rusiškas gyvenimas? Kas tai yra totoriškoji dyvasia? Totoriškoji dyvasia tai yra tiesioginės neapdengtos prievartos dyvasia. Dyvasia, kurią rusų carai paveldėjo iš totorių chanų. Ta baisi dyvasia, kuria persunktas visas prakilntas rusiškas gyvenimas admini-

(Nukelta į 4 psl.)

Tel. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGŲ
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
AKUSERIJA IR MOTERYŲ LIGŲ
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8607 W. 83 Pl., Justice, III. 899-6599
Pirmia ligoninė pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti 874-3822

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGŲ
2801 West 63rd Street
Kampas 68-63 ir California
Val: pirmad., antrad., ketvirtad. 6 iki 7:30 val. vakaro.
6 iki 7:30 val. vakaro.
Pagal susitarimą.
Ofiso tel. 476-4042
Resid. tel. WAlbrook 5-8048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2338
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 po pietų
antrad., penkt. 1-5, treč. ir šest. tik susitarimą.

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val: pagal susitarimą: pirmad., ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrad., ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGA
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Resid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERYŲ LIGŲ
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2870
Valandos pagal susitarimą. Jei neatsiliepia, skambinti: MI 2-0601.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akių Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telefon. PR 8-2230
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGŲ
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad., ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vakarų, šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4805
Jei neatsiliepia 581-1079
ODOB LIGŲ — CHIRURGIJA
O F 1 4 2 1
Ofisai: 2405 W. NORTH AVENUE
5214 N. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Vni telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cleero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šestad. tik susitarimą.

DR. TERESĖ KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
9755 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Tel. 349-0687
Valandos pagal susitarimą

Pasinaudokite Draugo "Classified" skyriumi.

Tel. ofiso ir buto OLYmpic 2-4150
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cleero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vakarų
Išskyrus trečiadienį
Šeštadieniais 12 ir 4 val. popiet

Tel. RELiance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvių gydytojas)
3925 West 58th Street
Val: pirmad., antrad., ketvirtad., ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vakarų. Šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uzdaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGA
KODIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryto iki 1 val. popiet.
Ofiso telefon. RE 7-1168
Resid. tel. 239-2919.

Ofiso HE 4-1818, Rez. PR 6-9601
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave., kampas)
Val: pirmad., antrad., ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGŲ — CHIRURGIJA
Ofisai.
111 N. WABASH AVE.
4900 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinius ir "contact lenses"
Val. pagal susitarimą. Uzduaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketv. nuo 5-7 vakarų
Ofiso tel. 776-2889; rez. 448-5559

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Resid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 val. p. p. antr. ir penkt. nuo 1-8 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.
DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moteryų ligos
Ofisai: rez. 2632 W. 50th St.
Tel. PRespect 8-1233.

Ofiso val: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 3 iki 4 val. ir nuo 5 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kita laikų pagal susitarimą.
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val: pirm., antrad., ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — Iš anksto susitarus

Tel., Ofiso PR 6-0446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
8107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet
Treč. ir šestad., pagal susitarimą

Ofiso tel. 586-3166; namų 696-4850
DR. PETRAS ZLIOPA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6284 S. Narragansett Avenue
Val: pirm., antr., ketv. 2-6 ir 6-8, penktad. 2-5, šeštad. pagal susitarimą

Talentingus menininkus išlydint

Rugpjūčio mėn. 1 d. į Pietų Ameriką išlydime tris jaunos ir talentingus menininkus: solistus Neriją Linkevičiūtę ir Bernardą Prapuolienį iš Chicagos ir pianistę Raimondą Apeličytę iš Los Angeles, kurie įvairiose Pietų Amerikos valstybėse atliks dainos ir muzikos koncertų programą ten gyvenantiems lietuviams, o taip pat ir sveiktintautams.

Šia proga apie šios misijos tikslą užkalbiname pačius kaltininkus.

— Sakykite, Nerija ir Bernardai, kur viešėsite Pietų Amerikoje ir kada koncertuosite?

Bernardas: Chicagą paliekame rugpjūčio 1 d. Pirmas stabtelėjimas Venecuėla. Čia ir pirmieji mūsų koncertai — Caracas ir Valencijoje.

Nerija: Iš Venecuėlos pasiekiame Braziliją. Rugpjūčio 7 d. koncertuojame Rio de Janeire ir 9 ar 10 d. Sao Paulo.

Bernardas: Urugvajuje viešėdami, koncertuosim Montevideo mieste rugpjūčio 14 ar 16 d. ir atliksime dvi skirtingas programas — vieną estradinę, kitą recitalinę. Yra galimybės pasirodyti ir televizijoje. Po to pasiekime Argentina ir Buenos Aires mieste bus du koncertai.

— Tad kur koncertuosite lietuviams ir kur kitataučiams?

Nerija: Brazilijoje koncertuosime išskirtinai tik lietuviams. Venecuėloje ir kitur — lietuviams ir kitataučiams.

— Jūsų misijos tikslas?

Bernardas: Aplankyti tų kraštų lietuvius. Su jais susipažinti. Pasidalinti menu ir kultūrinėmis vertybėmis su tenyčiais lietuviu, kurių veidla ir meniniai ištekčiai yra riboti. Norime pasidalinti lietuviška dvasia, kuri paskatintų juos aktyvesnei veiklai.

Nerija: Be to, savo koncertais norime padėti ten veikiančioms jaunimo kongreso komitetams, LB ar kitom organizacijom sutelkti kiek galima daugiau lėšų būsimajam Trečiajam jaunimo kongresui.

— Kieno pastangomis ši prasminga Jūsų misija įgyvendinama?

Bernardas: Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba suplanavo pačią kelionę, pažadėjo padengti mūsų kelionės pusę išlaidų.

— O kas atlygins Jums kitą pusę kelionės ir honorarą?

Nerija: Mes aukojame savo laiką, dvi savaites neapmokamų atostogų ir honorarą Jaunimo kongreso reikalams. Kitomis išlaidomis žada rūpintis R. Kasparas.

— Idomu, kodėl PLB Valdyba tokiai misijai parinko Jūsų trijulę?

Bernardas: Jaunimo kongreso rengėjai ir tų kraštų žmonių nuotaiikas pažįstą veikėjai pagėidavo, kad koncertų programą būtų gyvos, įvairios, nuotaiingos, jaunatviškų polėkių, dinamiškos. Publikai patinka duetai, su vaidybiniais niuansais, pilni gyvybingumo, ne kasdieniški.

Nerija: Mūsų gi programa yra visai nauja, su vaidybinėmis atlikimo akimirkomis, tai nėra vien balsas. Paprastai dauguma solistų griebiasi vis už pasaulinių kūrinių. Mes gi pritaikome savą repertuarą prie publikos, ypač lietuvių, pageidavimo.

— Tad gal plačiau ir apie patį repertuarą prasitartumėte?

Bernardas: Jis įvairus. Solo, duetai. Apie devyniasdešimt procentų sudaro lietuviški kūriniai. Turime estradinių ir lengvo žanro kūrinių lietuvių kompozitorių. Be to, dainuosime Mozartą ir Schubertą. Dalis dainų mano paties aranžuotų. Šis repertuaras tikrai turi didelį pasie-

Solistai Nerija Linkevičiūtė ir Bernardas Prapuolienis

Nuotr. Mary Baber

kima.

— O koks vaidmuo pianistės Raimondos Apeikytės?

Nerija: Ji ypač gabi pianistė profesionalė. Ji mums su Bernardu akompanuos koncertuose. Be to, ji ir viena solo pianu atliks tam tikras koncertų dalis. Raimonda skambina, giliai įsijausdama, sugeba užburti publiką. Tad jos vaidmuo šioje kelionėje ypač reikšmingas.

— Gal galėtumėte prasitarti kiek daugiau apie savo pasiekimus dainos meno pasaulyje?

Nerija: Baigiau Chicagos konservatorijos kolegiją, įsigydamas bakalauro laipsnį iš muzikos pedagogikoje. Balsą lavinau pas muz. A. Stephens, buvusią Lietuvos operos solistę A. Dičiūtę ir dabar pas Thomas Wikman.

Koncertavau didžioje lietuvių kolonijoje JAV ir Kanadoje. Dainavau Chicagos lietuvių operos spektakliuose, su solistais Bernardu Prapuolieniu ir Vytautu Naku buvome sudarę Jaunimo trio, kuris sėkmingai koncertavo Chicagoje, Clevelande, Detroite, Rochesteryje. Šiuo metu, kaip matote, koncertuojau su Bernardu Prapuolieniu. Dirvos suruoštame koncerte buvau viena iš laimėtojų. Atlikau Nastės rolę Dainavos ansamblio pastatytoje "Nemumas žydi" pjesėje. Jaunimo kongreso metu 1972 m. vaidinau K. Ostrausko "Kvartete", Balio Sruogos minėjime vaidinau Hortenzijos rolę "Barboroje Radvilaitėje". Na, žinoma, keletą metų dirbau su Antru kaimu.

Bernardas: Baigiau Chicagos konservatoriją — muzikos istorijos kursą bakalauro laipsniu. Illinois universitete įsigijau magistro laipsnį socialinių darbų moksle. Dirbau su jaunimo stovyklose JAV ir Kanadoje. Čia teko jaunimą mokyti lietuviškų dainų ir dėsčiai lietuvių liaudies muziką Chicagos aukštesnioje lit. mokykloje. Dirbau kaip chorvedys Chicagos lietuvių operoje. Toje pačioje operoje La Traviatos spektaklyje pasirodžiau pirmą kartą kaip solistas.

— Dainavimo mokiausi pas A. Dičiūtę — Trečioldienę. Teko dainuoti chore ir solo su Chicagos didžiuoju operos teatru "Lyric Opera". Šiais metais pradėjau profesionaliai dainuoti Chicagos simfonijos chore. Nesiribojau vien muzika. 1959 m. laimėjau skautų akademiškų poezijos konkursą. Dalyvavau Chicagos Meno instituto tapybos parodoje. Truputį reikiščiau ir teatre, vaidinau K. Ostrausko Kvartete, Metuose; šėkoms Ataraxijoje, Šv. Ingoje. Režisavau Mickevičiaus Vėlines 1973 m. atlikau

Jasono rolę Euripido Medėjoje Chicagos universiteto estradiniam teatre. Paskutiniaisiais trejais metais koncertuojau su Nerija ir Vytautu...

— Paskutinis klausimėlis. Ar Jus vilioja Pietų Amerikos kelionė ir kodėl?

Nerija: Noriu pažinti kraštus, žmones, o ypač lietuvius. Su jais susidraugauti, su jais pasidalinti džiaugsmu ir lietuviškos kultūros lobiais. Mes dėkingi PLB Valdybai už sudarymą sąlygų tokia misija atlikti.

Bernardas: Noriu arčiau pa-

žinti ten gyvenančius lietuvius, jų įsikūrimą, vargus ir rūpesčius. Jų norą išlikti lietuviams. Noriu pagyventi su žmonėmis, praradusiais savo tėvynę, dailinai ir tautą ir pripusiais prieš svetimos kultūros. Tikiu, kad ten rasime dar karštesnį degančių kibirkštelių, kurias mes savo daina dar stipriai pakurstysime degti Lietuvai.

— Dėkoju Jums, Nerija ir Bernardai, už malonų pokalbį. Linkime gero vėjo ir sėkmingos misijos išvijos lietuviui ir Lietuvai.

Surgis Janušaitis

KOSMOSO GARBINTOJAS

(Atkelta iš 1 pusl.)

Snaudžia tauta kasdieniškos smulkmenose, pati savo ilgesio nepažindama, bet staiga atsiranda kažkoks, kuris daugiau ir giliau jaučia ir savo užburtą pasaulį pakelia taip aukštai, kad jis matomas ir toli už tėvynės ribų. Kas amžinybės ilgesį nori pamatyti spalvose ir linijose, kas visatos artumo pajautime ieško religijos, tas turi matyti Čiurlionio meną.

Jis buvo vargonininko sūnus, ir vargonai šlama jo paveikluose. Ateik, nešime Dievui savo prašymus, nusiaukime batus, kad mūsų kojos drįstų palytėti amžinybės pievas. Būsime čia tylūs, taip tylūs, kad nė viena pienės sėklė neatiskirtų nuo savo namų, ir mes tada pajęsime išgirsti žvaigždžių melodijas.

Didi yra amžinybės mintis, bet nė vienas nėra jos suvokęs. Kas joje yra gyvenęs, tas žino, kad negalima daryti visada tik tai, kas aišku, ir žūti savajame kely yra lengviau ir saldžiau, negu sustingti svetimos rankos nulygintame takelyje.

Dantė yra pasakęs, kad išmintingasis yra tas, kuris atmeta mažus dalykus, kad išvengtų amžinybę. Čiurlionis iš viso neturi mažų dalykų, jis su Dievu kalba be tarpininkų, jis atsisotja tiesiai prieš Dievą ir sako: "Čia aš esu, aš esu žmogus, bet negaliu pasilikti vienas, jei manęs nepalintum už rankos, turėčiau šokti į bangas". Ir paveikluose Dievo rankos artumas verčia jį ekstazėje garbinti ir džiūgti (paveikslas Allegro arba Scherzo), bet kai ranka atsitolina, kūrėjas lieka vienišas, ir tada keičij apima siaubas (paveikslas "Kryžius").

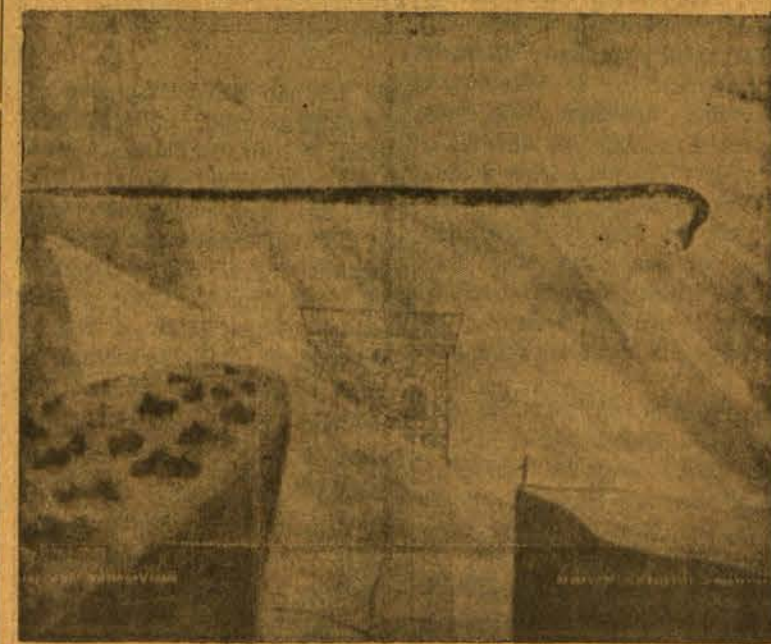
Gyvename, kad nugalėtumėm pikta gaivalą savyje. Bet Čiurlionyje piktumo iš viso nebuvo. Ir, gal būt, todėl jam, kuris taip asiringai troško atsiliepti ir paramos, kuris rankų uždeėjimu, kaip senieji žyniai, pajęgė numalšinti skausmą, beveik

negalėjo rasti tokių, kurie jį suprastų.

Mikalojus Konstantinas Čiurlionis gimė Varėnos miestely, anuometinėje Vilniaus gubernijoje 1875 m. Pirmiau visa ko jis gyveno garsumose ir būdamas tik trylikos metų, jau komponavo. Jis baigė Varšuvos konservatoriją 1900 m. Visata jam atrodė muzikos kūrinys, ir kiekvieną žmogų, kiekvieną daiktą, kiekvieną augalą, kiekvieną lietaus lašą ir net pačią saulę jis girdėjo skambant.

Tokla muzika, kaip Dantė mums sako, tik dangaus aukštesnės sferose pasitiks palaikintuosius. Bet ar negali atsitikti taip, kad, sakysim, kartais dangaus sferų gyventojas bent trumpą laiką užklysta pas mus, kaip vienintelis girdintysis tarp kurtųjų kaip šviesiaregis tarp aklytų, kad ir kurtieji ir aklytieji kai ką pajustų iš to pasaulio, kurio vartai jiems ilgal arba ir visai liks neatidaryti.

Baigęs Varšuvos konservatoriją, jis 1901 m. išvažiavo pastibulinti Leipzigo konservatorijojė. Čiurlio-

M. K. Čiurlionis

TOMAS KURŠYS

PRO SNAIGIŲ UŽUOLAIDA

Praskleisčiau tau snagių užuolaidą
Mėlynos akys
Pro lango kvadratą taip žvelgia liūdnai,
ilgesingai.
Atneščiau tau kalnus — gėrėkis... Nė žodžio
nesakius,
I tylinčių erdvę žengi. Baltą mirazą.
Sninga...

Ištirpsi erdvėj. O veidu bėgs snagių šešėliai.
Žymės tavo kelią medžių ir bokštų ažuoras...
Kraštelį baltosios užuolaidos vos tepakėlei.
Pro mirgantį lango ekraną —
dvi mėlynos akys žiūri.

ŠVIESOS BALADĖ

Nebuvo kūno.
Tik neryškus švytėjimas.
Taip spindėi erdvėj
Besvorė žvaigždės šviesa.

Nebuvo žodžių.
Taip iškalbinai tylėjai,
Tarytum tavų
Sukaupta amžinybė visa.

Panėrei rankas
I tyliai banguojančią tamsą.
Prie veido
Lėtai rieškuoim pakėlei.

Dar aš nežinau,
Ką savo tylėjimu lemsi.
Tik žaidžia
veide šviesiame šešėliai...

pokėles galvą virš vandens
žiūrėk dienos akim —
atplauks

kas atmintų ilgai gyvens
ir užtančių balsu
paklaus:

ar aš dar aš ar tylumai —
pro šnarantių smilčių
balsus...

paskui kalbėdamas prasmę
o senis bėgs miškais
baisus

išeik Strasdeli
į laukus ir nusijuok
atmetęs ilgus plaukus

giedos visi aplinkui
paukščiai

ir vienas
keistas toks
su dantimis

o dulkės
vakaro raudonos
ant skovernų

IV

labas Dievuli
pabėgau nuo tų
taves nepažįsta

tu keistas tikrai
taip — greitai
pražūsim...

aš vėl tave šlandien
išdrožiau — mažesni
lyg išdavystė

gyvensi sakiau — ilgiau...
šešėlių augmenija tamsoje
šlamės Tėve mūsų

lyg beprasmis keistas
kankinys
žiūri žemė į save
apuokų akimis

kam gyvenimą
būtim rašai

nis vertėsi nepavydintomis privačiomis pamokomis, ir lėšų keliauti į užsienius būtų neužtekę. Bet kunigaikštis Michailas buvo girdėjęs jį grojant ir supratus, kad šiuo atveju neduoti tokiam pinigų, reikėtų užsiirkinti sau vietą viename iš Dantės pragaro ratų. Tapyba Čiurlionis pradėjo užsiimti, kai jau buvo žinomas kaip pianistas ir kompozitorius. Nuo 1906 iki 1907 m. jis lanko Varšuvos meno mokyklą, bet mokykla jo nepatenkina. 1906-1907 metais jis keliauja po Europą ir, apsigyvenęs Vilniuje, intensyviai atsideda vien meno kūrybai. Tais savo gyvenimo paskutiniais penkeriais metais ir nupiešia daugiausia savo paveikslų (apie 220). Jis gilinais į gamtos ir matematikos šakas, į astronomiją, skaito storas psichologijos knygas, studijuoja istoriją, Rytytų tautų religiją, sunku tiesiog apžvelgti jo dirbamą darbą. Jį žavėjo Kanto minčių aštrumas, Nietzsche's saulės kultos ir kasdienybė pakelbtos kultas, Dostojevskio nuolankumas, Hofmanno šelstanti fantastija. Tačiau mylimiausias jo rašytojas buvo Dantė. Dantės dieviškųjų pakopų niekur taip aiškiai negali-

ma matyti, kaip Čiurlionio paveikluose, nors jis niekad net nebuvo galvojęs iliustruoti Dantę. Bet, žiūrint Čiurlionio Zodiako ciklo, "Mergelė", man atrodo, kad jį atėjusi tiesiog iš Dantės rojaus, o "Saulys" — iš išskaitinimo kalno.

Čiurlionui menas buvo tarnavimas Dievui, ir menininkas turėjo būti tarpininku tarp Dievo ir žmogaus. Čiurlionio religija buvo kosmosas. Saulės ir žvaigždžių kultas jam toks reikšmingas, koks buvęs vien tik Danteli. Bet, kad pabrėžtume abiejų dvasios milžinų skirtumą, prisiminkime, jog Dantė buvo kovotojas, Čiurlionis — ekstatiškas kosmoso garbintojas.

Čiurlionis savo darbuose nepažino poilsio. Jis organizuoja chorą, harmonizuoja lietuvių liaudies dainas, bet jos chromatizmo persotinimas, sunkiai dainuojamos. Pajutęs savo lietuvių kalbos žinojimo trūkumus, jis studijuoja jos dėsnius, ima lietuvių kalbos pamokas pas gerai kalbą mokančią ir gražią Sofiją Kymantaitę, kuri dar mūsų dienomis laikoma viena iš geriausių lietuvių kalbos žinovų ir mėgiama rašytoja. (Jos "Aušros sūnūs" su dideliu pasisekimu pastatyti ir mūsų lietuvių valstybiniame teatre). 1909 m. Čiurlionis ir Kymantaitė susituokia ir išvažiuoja į Petrapilį, tikėdamiesi didmiesty rasti platesnio atgarsio savo kūrybai. Bet likimo nebuvo lemta šiems dviem žmonėm sukurti savo gyvenimo stilių. Sofija Kymantaitė buvo talentinga, apdovanojta ir nuostabią graži, bet per daug jauna, kad jau tada, per du trumpus metus, suprastų savo vyro kosmiškai mistinį pasaulį. Petrapilį Čiurlionis susipažįsta su žymiais rusų menininkais. Ir kaip anksčiau išstatė savo paveikslus Varšuvoje, ir Vilniuje, taip dabar dalyvauja parodose Petrapilį, Maskvoje ir Krokovoje, visur laimėdamas didelį pripažinimą. Bet po parodų vėl viskas nutyla, niekas nenori apie jį žinoti. Ligos ir neturto šmėkla didėja.

Jo daugiausia temperos technika

sukurtuose paveikluose pastebime tas pačias formų problemas, kuriomis buvo užsiėmę prancūzų modernistai ir apie kuriuos Čiurlionis nieko nežinojo. Jo sfumato primena Leonardo paveikslus, bet jis buvo toks neturtingas, kad galėjo pirkti tik pačius pigiausias dažus, ir, jau dvidešimčiai metų praėjus po jo mirties, paveikslai pradėjo prarasti savo švelnųjį žerėjimą. Dauguma jų, panašiai kaip gyvos būtybės, užgeso. Kaip labai jis rūpinosi formų problemomis, liudija daugelis užsilikusių škieų, pvz., Šaulio atstumas tarp šovėjo ir paukščio škieuose visada kitoks. Daug Čiurlionis galvojęs, kaip surasti čia nuotolinį, kuris išreikštų didžiausią įtampą, bet kompozicija jau iš karto buvo baigta. Jo paveikslų faktūrą būtų galima sulygtinti su Van Gogh'u, tik Čiurlionio spalvos švelnesnės: kur jos užsilikusias, jos tiesiog skaitina žiūrova.

Čiurlionis tapyboje ieško laiko ir erdvės sintezės. Visur viešpatuoja muzikaliam ritmiška tvarka, jis stengiasi visai išsilaisvinti iš dalykiškų pasaulio ir, kaip muzikoje, kalbėti tik formų judesiais. Kartais vienas ir tas pats peryvenimas pavaizduotas ir žvaigžde, ir sniegule, ir liepsna, ir gėlė. Iš melsvai sidabrinų gelmių kyla nepermalduojamos jėgos, beerdviai vaizdai, abstrakcijos formos, transcendentinės būtybės.

Kaip Dantė ir mūsų Porukui, jam šios žemės ribos per daug siauros. Jūrų gelmių ir žvaigždžių sferų irgi dar neužtenka. Beerdvėje gimsta fantastiški sparnuoti žvėrys, už pasaulio esančios žuvis. Įsisiūbavusi jo fantazija pasislepia didelėje tyloje: kalvos viršūnėje sėdi vaikas, prieš jį auga pienė, ji pražydėjusi, bet oras toks tylus, kad nei viena sėklė neapleidžia savo namų. Vaikas ištiesia savo rankas į gėlę, už jo atsiskleidžia begaliniai tollai. Dievas šiam vaikui toks pat artimas, kaip ir gėlė, bet, norint jį išgirsti, reikią pačiam nutilti. Šį pa-

(Nukelta į 4 pusl.)

Nauji leidiniai

• **AIDAI**, 1975 m. birželio mėn. Nr. 6 mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girnius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuvių prancūzškai. Leidėjų atstovas žurnalo reikalams — T. dr. Leonardas Andriekus. Administruoja T. Benvenutas Ramanauskas, O. F. M., 361 High and Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207. Žurnalo metinė prenumerata \$12.00.

Naujasis "Aidų" numeris pradamas Augustino Rubiko straipsniu "Kunigystės ir klerikalizmo klausimu". Straipsnis yra polemiko pobūdžio, atsiliepiant į senesnius išėjusius Antano Maceinos knygos "Krikščionis pasulyje" mintis. Čia pat žurnale jau duodamas ir Antano Maceinos atsakymas A. Rubikui straipsniu "Aukotojas ar senūnas?" Kiekvienu atveju tai yra idomus ir aktualus dviejų teologų pašnekesys.

Du poezijos puslapiai šį kartą skirti Vinco Kazoko naujiems eilėraščiams. Poetas gyvena Australijoje ir mūsų šlykštėje spaudoje yra labai retas svečias. Nauji jo eilėraščiai šį sykį poezijos mlytojus labai maloniai nuteikia. Tokie, kaip "Gyvenimas ir žemė", "Indija Vinco Kazoko žodžio ir temos gerą sulidymą".

Beletristikos pasigendantys šį kartą bus patenkinti K. Barėno novele "Grigaliaus religijovis". O menai skirtieji žurnalo puslapiai puošiasi Australijoje gyvenančio dailininko Adolfo Vaičiūčio darbais, minint jo 60 metų amžiaus sukaktį.

Pradamas Juozo Vaišnoro MIC. Ilgasnis straipsnis "1863 m. sukilimas ir dvasininkija". Raštas siejasi su vyskupo Valančiaus epocha. Tai prasminga istoriko duoklė, minint Valančiaus mirties 100 metų sukaktį, kuri okupuotoje tėvyneje; galima sakyti, buvo visai nutylėta. Baigiamas, jau ankstesniuose numeriuose ejęs, Antano Rubio straipsnis apie žymiuosius Palestinos archeologinius šiu dienų radinius.

Apžvalginiuose puslapiuose: Zvilgnis į JAV LB veiklą; Audronės Simonaitytės recitalas Chicagoje; Amerikos katalikai dešimtmečio perspektyvoje; Pirmoji lietuviška knyga; 1941 metų sukilimo istorija; M. Saulaitytės eilėraščiai.

• **ATEITIS**, 1975 m. birželio mėn. Nr. 6. Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos-lietuviškos orientacijos žurnalas. Redaguoja kun. dr. Kestutis Trimakas, 850 Des Plaines Ave., Apt. 409, Forest Park, Ill. 60130.

Administruoja Juozas Polikaitis, 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, Ill. 60629. Žurnalo metinė prenumerata \$7.00, garbės prenumerata \$15.00.

Trumpų vedamųjų puslapiuose: Kronikos šauksmas, Bažas, Eku menizmas, Patirtis patvirtina, Stovyklos. Apie gaires mūsų atsinaujinimui rašo Adolfas Damašius, o apie šiu metų ekumeninius uždavinius kalba kun. Povilas Dilys. Dar atsiliepiama į prof. Ant. Maceinos laišką. Ryšium su Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika duodamos mūsų jaunimo ir amerikiečio mintys. Menikų nuotraukų puslapiuose akcentuojami Algirdo Grigaičio darbai. Ir visa kita žurnalo medžiaga yra tiksliai apgalvota, bet neįreiminta į kokią nors skaitytujai prismetamą nuomonę, banguoja laisvai, tik tuščiai krantų neardydama.

• **VARPAS**, 1975 m. Nr. 13. Žurnalas tautos bei žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuvių bei. Leidžia Varpininkų filiatrų draugija. Redaguoja Antanas Kučys, 9032 Utica, Evergreen Park, Ill. 60642. Administruoja Titas Briškaitis, 1214 N. 16 Ave., Melrose Park, Ill. 60160.

Siame numeryje rašo: Juozas Audėnas, Kazimieras Barėnas, Vaclovas Ciziūnas, Česlovas Gedgaudas, Petras Gudelis, Algirdas Gustaitis, Jurgis Jeronimas jr., Antanas Kučys, Vincas Mačiūnas, Birutė Pūkelevičiūtė, Sofija Putvytė - Mantautienė ir Vasdevytis Mantautas. Numeris puošiasi Dalios Rėklytės - Alekšienės (viršelis), Česlovo Janušo, Janinos Monkutės - Marks, Antano Dimžio ir Vlodo Vildžiūno meno darbų nuotraukomis.

Naujame "Varpo" numeryje ypatingas dėmesys skiriamas Lietuvos himno autoriui dr. Vincui Kudirkai. Tos temos įautrus vedamasis yra čia parašytas paties redaktoriaus Antano Kučio. Iš "Draugo" kultūrinio priedo perspausdinamas puikiai parengtas Vinco Maciūno straipsnis "Lietuvos himno istorijos bruožai". Ir kituose "Varpo" straipsniuose daug įdomios ir aktualios medžiagos, liečiančios lietuvių tautos praeitį ir šios dienos gyvuosius rūpesčius. Tarp straipsnių ir prozos, nemažai įsiterpia ir poezijos, ją rašančių iševijijoje ir paimtų iš pavergtos Lietuvos periodinės spaudos. Ypač šį kartą apstu naujų knygų recenzijų. Recenzuojamos knygos šiu autorių: Pr. Naujokaičio ("Lietuvių literatūros istorija"), Bronio Rašlos, kolektyvinė knyga

M. K. Ciurlionis (1875-1911)

Saulės pagarbiniams

"Balyš Sruoga mūsų atsiminimuose", dr. Br. Kaslo, Stasio Ylos, Liūdo Dovydeno, A. Kairio, Juozo Ereto ir kt. Gražu, kad tiek dėmesio skiriama lietuviškajai knygai. Beveik visos recenzijos nekieno nepasirašytos. Tai, tur būt, jae reikėtų priskirti paties redaktoriaus plunksnai. Deja, daug kur jose pasigendama gilesnio literatūrinio žvilgsnio, tenkinantis tik mėgėjiškomis, viskuo besidžiaugiančiomis arba neesminėmis pastabomis. "Varpui, kaip žurnalui, čia reikėtų truputį pasistiebt, žinant, kad vidutiniškumą vidutiniškai aprašant, o net ir pagiriant, rašto kultūrai nepatarnaujama.

"Gyvenimas ir idėjos" skyriuje apstu poleminių ir kitokių mūsų šiandieninį bruzdėjamą užgriebiančių akimirku.

• **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1975 m. rugpiūčio mėn., Nr. 7-8. Lietuvių jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys. Administruoja Petras Kleintotas, SJ. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata \$6.00.

Prel. Pr. Juras rašo apie Valančiaus veiklos aidus šventaisiais metais, o J. Prunskis įtikinėja, kad senatvė — tai dar ne karstas. J. Venckas, SJ, pristato Vokietijos stebukladarį — Konradą Adenauerį. Vytautas P. Zubas pasakoja įspūdžius iš Okeanijos. Puikių eilėraščių puslapi pateikia Danguolė Sadūnaitė. Marga ir įdomi įprastinių skyrių ir kronikinė medžiaga. Numeris papuoštas Romo Bartuškos nuotraukomis.

• **LIETUVIŲ DIENOS**, 1975 m. gegužės mėn., Nr. 5. Leidžia A. Skiriūs. Redaguoja redakcinė komisija. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif. 90029. Metinė prenumerata \$10.00.

Momentui aktualus vedamasis — "Tolerancijos ir sutarimo". Išskirtinis dėmesys teikiamas solistui Arnoldui Voketaičiui, o taipgi ir Chicago Lietuvos operai. Ypač gerai paruoštas straipsnis yra dr. Jono Griniaus apie lietuviškuosius kryžius. Akį traukia ir kita žurnalo medžiaga, juo labiau, kad ji visur palidama ryškiais nuotraukomis.

• **AKIRACIJAI**, 1975 m. birželio mėn. Nr. 6. Atviro žodžio mėnraštis. Redaguoja redakcinis kolektyvas. Leidžia Viewpoint Press, Inc. Redakcijos ir administracijos adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata \$6.

Visuomenines, politines ir kultūrinės temas gvildenantis leidinys. Su vienokiomis ar kitokio-

ZMONES NEPAKELIA DEFORMACIJOS

(Atkelta iš 2 psl.)

nistraiciniame, valstybiniame ir šeimyniniame gyvenime". Jūs galite įsivaizduoti? Ir šeimyniniame gyvenime!.. Tai yra istorinis žiūviskumas ir prievarta" Tai yra vienas punktas. Dabar, antaras punktas — kaip ugdomas rusiškasis žmogus, ant ko yra pastatyta rusiškosios moralės visi pagrindai. Ant ko pastatyta? Ir iš ko gaunasi ta moralė, kuri ant svetimo laivo, esant svetimuose vandenyse, pabėgusį vergą nori susigražinti, su falsifikuojami duomenis apie tą vergą ir apšaukdamą jį, kad jis yra ne politinis bėglys, bet kriminalistas, kuris apvogė mane!.. Atiduokite man jį! Tai štai nuo ko priklauso ta klasiškas moralė, kuri persunkta nuo pat vystyklių iki pat mirties Gulago salyno imperijos ir imperatorių dvasia. "Visos administracinės šakos įteiktos piliečiams jau nuo lingės įsivintu visokios rūšies neteisingumu!" Visos administracinės šakos, ar tai būtų šlavėja, ar tai būtų paprastas koks nebūt įrankių išdavėjas fabrike, ar tai būtų to fabriko direktorius, ar tai būtų teismas, ar tai būtų milicija, ar tai būtų KGB, ar tai būtų NKVD, ar tai būtų Kremliaus grieitinėlė, Suslovas ir visi į jį panašūs. Visos administracinės šakos įteiktos piliečiams jau nuo lingės su gliai įsivintu neteisingumu. Ir čia galim užversti knygą ir pasakyti "amen". Štai viena moralė maždaug apibūdinta. Ne mano apibūdinta, bet kilnaus ruso apibūdinta. Čaadajevo, Anais laikais, 1848-taisiais metais. Kuris taip pat buvo apšauktas kuo? Ogi — bepročiu! Ir kurį du mėnesius tikrinu specialiai pasiūstas gydytojas. Kad galėtų nuplauti purvus nuo savo veido. Kas?

Rusiškoji, aukštoji inteligentija, visuomenė. Caro sostas. Ir tas žmogus, jausdamas baisų skausmą širdyje, kadangi jis matė tą baisų pavimą... Puvimą, kurį visomis jėgomis skleidė Kremlius, ar Peterburgas, tas nesvarbu, kur besėdėtų, jie sileidžia vieną ir tą patį.. Reikia, jįsai stojo ir garsiai pasakė visiems: "Nemeluokim! Mes esame kažkas tokio nesuprantamo, pasidarykime rusais tauriais, aš kalbu tai, mylėdamas savo rusų tautą, savo rusų kalbą, savo rusišką prigimtį. Bet aš jos neprimiu taip kaip ji man pateikta despotu, o aš ją noriu padaryti švelnesnę, tauresnę, kilmingesnę ir pasikelti iš tikrųjų žmoniškumo aukštumas iš klaidios rusiškos gyvenimo pelkės..." Tai o, matote, taip maždaug trumpai...

Kor.: Tai primena vieną seną diskusiją, kuri vis dar čia, mūsų emigracinėje visuomenėje, kartais iškyla. Klausimas suformuluotas maždaug taip: "Nuo ko mes bėgom — nuo ruso, ar nuo komunisto?"

K.: Mes bėgom nuo ruso. Taip. Kadangi rusas atnešė mums anais laikais Muravjovą.. Peterburgas atnešė mums

KOSMOSO GARBINTOJAS

(Atkelta iš 3 psl.)

veiklą būtų galima pavadinti tiesiog lietuvių tautos siela.

Apie savo tapybą Ciurlionis pats nekalbėjo. Jis neturėjo laiko ją vertinti ir įvertinti. Jei kokiam nors žiūrovui paveikslas patiko, jis, lygiai kaip ir Van Goghas, jį tam padovanojo. Ir taip daug jo paveikslų išbarstyti nežinomose rankose. Grožio ir begalybės demono apstėtas, jis ketveriais paskutiniaisiais savo gyvenimo metais nieko daugiau neveikė, tik piešė.

Mums, žemės nykštukams, dangus nuo žemės atskirtas ir juo kasdieniškesni mes, juo artiau ši riba jaučiama. Šešias dienas gyvename žemei ir septynią kartus nuo karto truputį pagalvojame apie dangų. Bet Ciurlionis peržengė šią ribą, kaip gėles jis iš dangaus skynė žvaigždes ir žaidė su mums nematoma perlais jūros dugne.

Ciurlionio paveiksluose yra tas pats ritmas, kuris sukasi ir virpa Dantės Rojuje. Visada jam, kaip ir Danteli, buvo vizijos judesys ir muzika. Viskas skamba ir bėga, keičiasi diena ir naktis, šiluma ir šaltis, sausra ir lietus, gėris ir blogis. Čia yra tai, ką sanskritu kalboje vadinama "vivaztha" — amžinasis virpuly.

Jo jausmai skambėjo, jo garsai turėjo spalvas, ir jo spalvos kūrė eilėraščius. Kiekvienas garsas jam vaizdavo skirtingą spalvą, ir šiuo atveju kultūros pasauly jom artimiausias yra Skriabinas, kuris argi garsų akordus matė atskiromis spalvomis.

Dideles platybes jis apima paveiksluose, bet muzikoje, savo ezoteriškuose preliuduose simfoninėse poemose "Jūra ir tokiame pačiame "Miške" jis sprendžia impresionistiskas mintis, maldauja ir laukia, kada didysis apreiškimas nusileis į jį. Šlama amžinybės bangos, byra sutrumpinkti klausimai kaip žvaigždėti laukai, verkia disharmonija, nes atsakymo niekas nežino: aukso til-

tas, viename krante pradėtas, pastielia kybantis ore. Bepratybės debesys artėja.

Jo melancholiškai daimoniškoji muzika, keliom dešimtim metų pralenkusi savo laiką, artima Ciurlionui, Skriabinui, bet dar artimesnė jo paties irracionaliajai būtybei. Yra tokių žmonių, kuriems Dievas yra labai mažai davęs, rodos, Dievas pamiršęs juos apdovanoti gyvenimo eiga būtinomis galiomis. Bet yra ir tokių žmonių, kuriems yra duota labai daug — toks buvo Ciurlionis. Indas, kurį vadiname žmogaus kūnu, nepajėgia atlaikyti per daug didelės įtampos srovės — jis lūžta, kaip lūžo Ciurlionis, vos pasiekęs tik 35 gyvenimo metus. Beprotis — sakė žmonės, bet amžinosios sferose jis priklausė mums.

Kaip savotiškas nufantimas, atrodė, yra jo paskutinis paveikslas "Kapinės", kur nėra tradicinių krikščioniškosios Bažnyčios kryžių, bet tie ypatingieji lietuvių kryžiai baltoje vasaros prieblandoje vadinami kelevių savs save, o horizonto pakrasty žeri ryto aušra.

1910 m. jo galvos skausmai pasidarė nebeapkeliami, o garsų ir spalvų maišatis stipresnė negu kūrėjo valia. 1911 m. kovo 28 d. (tąs pačiais metais kaip ir Porukas) jis miršta nuo kraujo išsiliejimo į smegenis psichiatrinėje ligoninėje. Jį palaidojo Vilniaus kapinėse ir, rodos, jau todėl vien yra suprantamas lietuvių nepalaužiamas ryžtas atgauti šį miestą, nes Ciurlionis savo tautai yra atidavęs vartus ne tik į Europą, bet ir į amžinumą. Teisingai sako Richardas Rudzitis, Ciurlionio kosminio pasaulėvaizdžio suvokėjas: "Ciurlionis palikęs ir mums gyvenimams savo ugnies dvasią, neužmirštamąjį, liepsnojantįjį kvietimą — ieškoti amžinojo grožio, įeiti į pasaulį, sutirti jame ir pakilti dvasia". (Pripažintojai ir kovotojai, 207 p.).

Iš latvių kalbos vertė A. Blt.

Muravjovą. Kas atnešė Suslovą? — Maskva! Nu, man atrodo, nēr ko aiškinti... Aš tik nenoriu užgauti rusų — tų rusų, kurie yra padorūs rusai! Tai yra Sacharovas, tai yra Solženicinas, tai yra kiti. Už žmoniškąją Rusiją aš visomis jėgomis, gatavas paguldėti galvą!

Jeigu Rusija bus iš tikrųjų Rusija kaipio tokia, savo etninės ribose, mes turėsime gerą kaimyną, prieš kurį nereikės drebėti! Sibiro, Kaukazo, Euro-

pos tautos atgaus laisvę ir gyvens savo tikėjime, savo papročiuose. Pagaliau, jei kam reiks atsistoti į kalėjimą, tai ir tas kalėjimas bus savas, bet ne maskoliškas. Tautų kalėjimo ir didžiojo mirties rezervato — Sibiro šmėkla daugiau nemąs rinks nekaltų svetimų tautybių vaikių. Juk Olandijos gyventojų Briuselyje neteisėta, o po to netremia Islandijon.

(Bus daugiau)

Philomena sako:

-KAS NETAUPO ATEICIAL, TAS NESIRUOSIA SVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPRASTŲ KNYGUCIŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vienam mėnams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuokimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas tūpytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinę Valdžios Apdraudą P. S. L. E. C.

CHICAGO

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ
Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA
1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop
Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALIANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunoviams mėstingų: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų, įvairių kainų. Pradedant nuo \$30.00.
Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai patarsys karošeriją (Body), sparnus (Fenders) ir sureguluos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer VI7-1515
Seniausias automobilų pardavėjas Chicagoje, gerbiamas virš 50 metų.

Kas, kur ir ką skaito?

Vertėjo nėra rinktinė ir lengva profesija. Jis turi rasti tikslia žodžio reikšmę, mėginti padidinti jo grožį ir atkurti visą veikalą turinį. Jis turi reikalą su žodžių žaidimais, jų papildomom reikšmėm ir santykiais.

Skirtingose kalbose žodžiai ir sąvokos turi skirtingą reikšmę. Taip vokiečių Innerlichkeit reiškia širdingumą, giliaširdiškumą; Preussentum — orišikumas — turi skirtingą reikšmę vokiečiams ir užsieniečiams. Kai kuriais atvejais vertėjai numoja ranka ir vartoja svetimą žodį. Vokiečiai įsivaino anglų fairness, prancūzų charm ir japonų harakiri, tuo tarpu japonai vartoja vokiečių Gewalt, Kindergarten, Sauerkraft, Weltschmerz, o amerikiečiai visur vartoja Ostpolitik, Okupuotoje Lietuvoje tiek daug vartojama technišku amerikiečių žodžių, netgi turinčių gerus lietuviškus atitikmenis, kad jiems išvardinti neužtektų viso puslapio.

Kai kurios kalbos neturi žodžių tam tikrom idėjom ir daiktams. Taip pvz. Burmos vyriausybė, prieš mėgindama verst užsienio literatūrą, turėjo pasirūpinti sudaryti žodžių banką 50.000 sąvokų, kuriom burmiečių kalba neturi atitikmenų. Dievas krikščionių prasme neturi atitikmens daugelyje tautybių, tuo tarpu kai nuodėmė Vakarų metafizinio supratimo kinų kalboje neturi atitikmens. Tokie diametralūs priešingumai, kaip taip ir ne, geras ir blogas yra būdingi vakariečių mąstysenai. Čigonai, kurie tesidomi tik dabartimi, labai maža skiria dėmesio rytdienai ir vakardienai, graičiai ir ateičiai.

Atogrąžų šalių gyventojai niekad nemato sniegės; jie nežgyvena pavasario vėjelii malonumo, ilgų vasaros naktų priebliandų ir auksinių rudens dienų. Vakariečiai, priešingai, neturi žodžių tinkamai išsakyti nuostabiam klajoklių tautų pasauliui, kurie turi daugybę žodžių savo mylimam žirgai pavadinti.

Amerikiečių MEN klubo sušauktoje konferencijoje literatūros vertimams nagrinėti jo pirm. D.S. Cunningham pastebėjo, kad vienas žodis japonų atsakyme į sąjungininkų ultimatumą II-jo pas. karo metu galėjo būti dvejopai verčiamas. Iš dviejų galimybių vertėjas pasirinko vieną, kuri užtenkė duris tolimesniem derybom. To išdava — atominė bomba ant Hirošimos.

Nepaisant sunkumų, šių dienų vertėjų dideli sugebėjimai įgalina greitą idėjų paplitimą ir jomis pasikeitima niekad anksčiau nematytu mastu. Modernioji

technika čia irgi atlieka svarbų vaidmenį. Taip pvz. UNESCO praneša, kad kinai išvystė kompiuterį, kuris per minutę išverčia 1.500 arabų ženklų į kinų kalbą. Naudodamies laserio spinduliais, rusai gali per minutę į bet kurią kalbą išversti vieną puslapį japonų teksto.

Pasaulinė knygų gamyba per pastaruosius 10 metų padvigubėjo; o išverstų veikalų skaičius patrigubėjo, kasmet pasiekdamas 50.000. Tačiau jų paplitimas yra nevienodas.

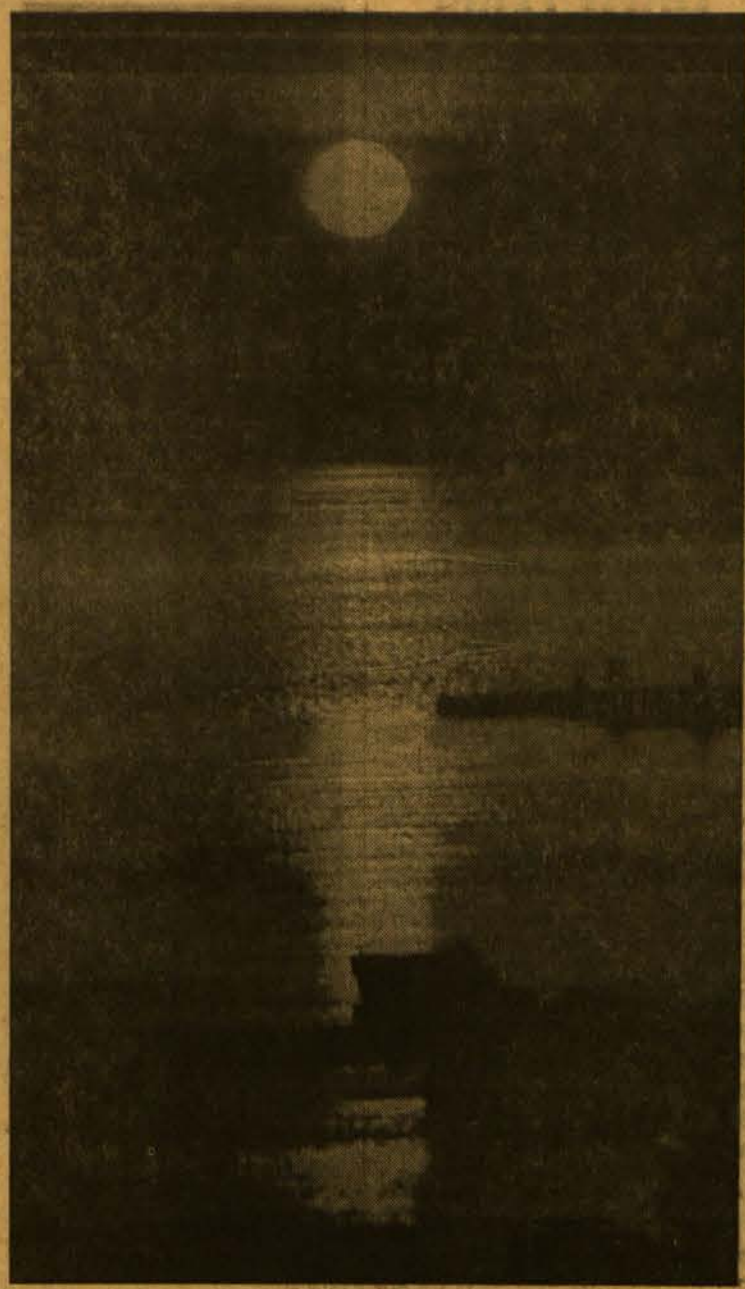
Kaip iš Jungt. Tautų bibliografinės statistikos matyti, kai kurios šalys verčia iš vertimų, o ne iš originalų. Tai nėra reta Belgijoje, Indijoje, Izraelyje, Jugoslavijoje, Kanadoje, Malazijoje, Šveicarijoje ir S. Sąjungoje.

1971 m. Islandija išleido 700 naujų knygų 100.000 gyventojų (Jie yra didžiausi pasauly knygų skaitytojai), V. Vokietija 70, Indija 5. Tais pačiais metais iš 100 naujų knygų Norvegijoje — 40 buvo vertimai; Danijoje, Izraelyje, Irane ir Kipijoje jų buvo po 20. Olandijoje, Vengrijoje, Italijoje ir Mongolijoje pasirodė po 15 vertimų kiekvienam 100 išleistų naujų knygų. Vakarų Vokietijoje vertimų buvo 11 proc., o Anglijoje tik 3 proc.

Daugiau kaip 95 proc. visų vertimų išėjo pramoniniam pasaulyje: Europoje, JAV, S. Sąjungoje ir Japonijoje. Gausūs vertimai — apskaitimai vyksta tarp Skandinavijos kraštų, Mongolijos ir S. Sąjungos (ši pastaroji spaudžia Pabaltijo tautas verst iš rusų kalbos ir propagandinę literatūrą), Indonezija iš savo buvusios metropolijos Olandijos verčia daug technines ir grožinės literatūros, o Lotynų Amerika iš ispanų ir portugalų kalbų (irgi jų buvusiu metropolijų — Ispanijos ir Portugalijos).

Daugiausia vertimų atliekama iš anglų kalbos. 1970 m. iš 100 knygų — 37 buvo išverstos iš anglų. Juos seka vertimai iš prancūzų — 14, iš rusų — 11; iš vokiečių — 10. Iš skandinavų kalbų po 3 iš kiekvienos šalies, ir iš ispanų ir italų po 2; iš lotynų ir graikų po vieną. Iš likusių 13 pavadinimų 11 buvo išversta iš Rytų ir Vakarų Europos kalbų ir tik 3 iš Trečiojo pasaulio kalbų. Azijos ir Afrikos tautų politinis bei kultūrinis įnašas savo dauguma paliko pasauliui nežinomas.

Kadangi labai maža vertimų į Trečiojo pasaulio kalbas, du trečdaliai pasaulio gyventojų (jokiu būdu ne visi iš jų berasičiai) turi milžinišką kiekį vertybių įsisavinti iš knygų. Studentų skaičius

"Ramos, malonios vasaros naktys..." (Malronis) Nuotr. V. Maželis

Azijoje nuo 8.000 1945 m. pakilo iki 2,6 mil. 1972 m. Tačiau knygų leidyba nė iš tolo neprilygo tam augimui.

Norėdama tą būklę pagerinti, UNESCO išvystė vertimų programą, į kurią įtraukta 1.500 knygų Trečiajam pasauliui. Dauguma jų — naujųjų laikų autorių. Per šestą dešimtmetį Franklino knygų leidykla išleido 100 milijonų egzempliorių 4000 amerikiečių ir anglų autorių vadovėlių ir techninio turinio knygų arabų, persų, urdu, puštų, bengalų, malajų ir indoneziečių kalbom. Šioje srityje labai aktyvūs ir ru-

šai. 1973 m. iš rusų kalbos buvo išversta 60 knygų į arabų kalbą. Taip pat jie ruošiasi išversti ir išleisti 200 knygų į įvairias Azijos kalbas.

Amerikiečių leidyklos Azijos tautoms leidžia labai pigiom kainom mokslo knygas. Anglijos vyriausybė remia vadovėlių ir mokslo knygų pigiom kainom leidimą 75 užsienio šalyse. 1973 m. Anglijos ministeris Kenijos švietimo ministeriui įteikė dešimtamilijoninę knygą.

P. Gaučys

Kultūrinė kronika

DRAMA APIE KENNEDŽIO NUŽUDYMĄ

Nauja Tennessee Williams drama apie prez. Kennedžio nužudymą, kuri vadinasi "Raudonas velnias", turėjo būti sustabdyta Bostone po dešimties dienų dėl įvairių priežasčių. Tačiau autorius tikisi, kad ją pataisyta bus galima perkelti į New Yorką, į Broadway ateinančiam sezonui. Dramaturgas sako, kad jis niekada netikėjo į simplifistinį aiškinimą, jog Kennedžio nužudymas yra tik vieno Oswald'o šautuvo darbas. Bet šioje dramoje jis to klausimo nesavaro, o nagrinėja 1963 metų Amerikos visuotinio nesaugavimo moralę, kurios dorinis nevertinumas pasirodo ellėje reiškinijų, pradedant Kennedžio nužudymu, kitais nužudymais ir Indokinijos karu.

Williams tvirtina, kad ši jo drama neturi partinės politikos poodžio; ji yra socialinės dokumentacijos pobūdžio. Williams lietuviams pažįstamas iš jo veikalo "Stiklinis žvėrynas", kuris kadaise Jurgio Blekaičio buvo statomas Chicagoje. Šiuo metu autorius nesidomi erotinėmis problemomis, bet į žmogaus problemas žiūri plačiau ir giliau. Jis yra parašęs visą eilę dramų, o šiuo metu išėjo iš spaudos jo romanas — Mozė ir proto pasaulis (Moise and the World of Reason). Prieš kelerius metus Williams yra perėjęs į katalikų tikėjimą.

NEUŽMIRSTAMAS DAILININKAS

Plačių nuopelnų dail. Justinas Vienožinskis mums prisimena ryšium su jo mirties 15 m. sukaktimi. Mirė Vilniuje 1960 m. liepos 29 d., būdamas 74 m. amžiaus. Rytų aukštaitis nuo Obelių, mokėsi Mintaujos gimnazijoje, Maskvoje, Meno studijas ėjo Krokuvėje, plačiai važinėdamas po Europos didžiųjų miestų meno muziejus ir susipažindamas su meno laimėjimais. Pašy-

bos mokytojas ir direktorius Rokišky ir Zarasuose. Suorganizavo ankstesniosius kursus Kaune, kurie išsivystė į meno mokyklą. Jos direktoriumi buvo išrinktas J. Vienožinskis. Iš tų pareigų po 1926 m. suklimo pasitraukęs, suorganizavo savo privačią tapybos studiją. Vadovavo naujai tapybos studijai Vilniuje. Kai kurį laiką dirbo Vilniaus dailės muziejuje. Dalyvavo daugelyje meno parodų Lietuvoje ir užsienyje. Turėjo didelės įtakos į naujos mūsų menininkų kartos ugdymą. Yra sukūręs stiprių portretų, peizažų Meno ir meno kritikos klausimais nemažai rašęs įvairiuose žurnaluose.

KULTūros ISTORIKAS K. JABLONSKIS

Jau 15 m. sueina, kai mirė teisininkas, Lietuvos teisės ir jos kultūros istorikas Konstantinas Jablonskis. Mirė 1960 m. liepos 28 d., eidamas 68 m. Teisės studijas išėjo Maskvoje ir Kaune. 1919-1920 m. dirbdamas prie Valstybės centrinio archyvo, lankydamas dvarus, surinko nemažai archyvinės medžiagos ir knygų. Buvo Kauno apygardos teisėjas. Valstybės tarybos narys. Redagavo Baudžiamojo statuto vertimą, išvertė Šveicarijos civilinį statutą. Ypač domėjosi istorija ir daug medžiagos surinko Istorijos archyvu, vertė Lietuvos istorijos šaltinius, parašė daug istorijos studijinių straipsnių žurnaluose. Dėstė Vyt. Didžiojo ir Vilniaus universitetuose.

A. TVERAS
LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES
Perdavimas ir taisymas
2646 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

TINKAMIAUSIOS DOVANOS VASAROS IR RUDENS SEZONUI

Gėlėta nepermatomo neilono medžiaga suknėlėms, 1 jarda \$ 5.00 (Suknelėlė reikią 2 1/2 jardo).

Crimplena medžiaga: lygi, su ornamentais arba gėlėta. Tinka moteriškiems paltams, eilutėms, suknėlėms, 1 jarda \$ 6.50

Labai gera vilnonė angliška vyriškai eilutei medžiaga. \$45.00

Nailoninės arba šilkinės skarelės. Viena kainuoja. \$ 2.50

Geriausios rūšies nailoninės moteriškos kojinės. 1 pora. \$ 2.50

Komplektas moteriškų nailoninių apatinių rūbų. \$10.00

Vyriški išiginiai nailono marškiniai. \$10.00

Kojinės — keičiamos. (Tights). 1 pora. \$ 3.50

Crimplena medžiaga su blizgučiais, 1 jarda. \$ 7.50

Dirbtinė minko rudas kailis, 1 jarda. \$17.50

Sitos kainos yra su įskaičiuotu Sovietiniu maitu, reikia dėdėti tik persiuntimo išlaidas. \$17.00

SPECIALUS SIUNTINYS. (1 — 1975).

8 jarda crimplena medžiagos, 5 jarda nepermatomo neilono medžiagos, 1 biluskutė, 1 vyr. išiginiai marškiniai, 2 nailoninės skarelės, 3 p. nailoninių moteriškų arba vyriškų kojinių, viskas su maitu ir visomis persiuntimo išlaidomis kainuoja. \$125.00

Priimame užsakymus: auto mašinų, motociklų, dviračių, televizijos aparatų ir kt. Persiunčiame pinigų dėl tokių prekių, kurias iš čia negalima pasiūsti.

Taip pat siūlome pasiūsti arba įsigyti savo naudojimui "Olimpia" rašomąsias mašinėles su lietuvišku šriftu.

Sudarome testamentus, administruojame nuosavybes, persiunčiame palikimus prekėmis arba pinigais į Lietuvą arba kitas šalis.

BALTIC STORES LTD.

(Z. JURAS)

421 Hackney Rd., London, E. 2. England
TEL. 01-739 8734 arba 01-460 2592

Kiekvieno siuntinio pristatymas garantuotas. Reikalaukite mūsų kainoraščio, nurodykite savo pagaldavimus.

5 1/4% HIGH RATES 7 1/2%
PAID QUARTERLY AT
BRIGHTON FEDERAL
SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
HIGHEST RESERVES

4071 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
TEL: LA 3-8248
(WEST OF CALIFORNIA AVE.)

PER ANNUM 30 months minimum \$5000 or more

PER ANNUM certificates \$3000 or more 4 year min.

PER ANNUM 6 1/2% \$1,000 or more 1 year min.

SUSITIKIMAS SU BARITONU KAZIU JAKUČIU

Naujoj plokštelėj galima pasiklausyti "Kazio Jakučio — mūsų jaunosios kartos dainininkų atstovą... žavų aktorių", atiduodantis "duoklę operinio dainininko menui" (J. Gliuda).

Jo plokštelėje išgirsite 9 lietuviškas dainas ir 5 arijas. Dainų ir arijų žodžiai surašyti atskirai.

Pasidžiaugkite šio gryno aktoriaus dainavimu, įsigydami šią naująją plokštelę dienraščio „Draugo“ administracijoje, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60639. Kaina \$6.00

Pridėkite 50 centų persiuntimui, o Illinois gyventojai mokesčius.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. FLETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SESTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta ANTRAD. IR PENKTAD. — 9 v. ryto iki 5 v. vak. PIRMD. IR KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 8 v. v.

7 1/4% Mokamas už 6 m. sertifikatus. Minimum \$1,000

6 1/2% Mokamas už 1 m. sertifikatus. Minimum \$1,000

5 1/4% Mokamas už investavimo sąskaitas

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PĖLNO NUOSIMŪS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

Nuo 1914 Metų MIDLAND SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

4040 ARCHER AVENUE CHICAGO, ILLINOIS 60632 PHONE: 254-4470

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

Frank Zogas, President

5 1/4% All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/4% 4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629, TELEF. 925-5938

MOTERS PASAULIS

ALE SAUDARGIENĖ, Sidney, Australija

Gentyse įsigalėjusi patriarhalinė sistema skyrė vyrui dominuojančią rolę šeimoje. Toje sistemoje moteris, nešanti šeimos auginimo, priežiūros ir namų rušos našta, užėmė antraeilę vietą. Nesibaigiantys buitiniai darbai ją prislėgė, nuslopino įgimtus kovingumo ir kūrybos polėkius, kuriuos vyras išvystė, pirmaudamas primityviame genties, vėliau valstybės gyvenime. Kultūrai augant, moteris vis labiau suprato savo prislėgtą, nelygią būklę, kuri ypač sunki buvo neturtingų sluoksnių moterų, kaip ir Lietuvos ūkininkių. Moterys susiprato, pradėjo reikalauti naštos palengvinimo, lygių teisių, vienu žodžiu, išsilaisvinimo iš tūkstančiais metų nešamos naštos, skirtos ant-raeiliam piliečiams.

Kovojančių feminisčių tikslas buvo ir yra iškovoti lygias konstitucines teises, lygią socialinę padėtį, lygų moralinį standartą ir darbo pasirinkimo laisvę.

Garbingoji žmonos ir motinos rolė

Moterys išsilaisvinimo kovos priešai šaukė, kad negali būti lygybės tarp moterų ir vyrų; adoptuota konstitucinė sistema ir biologiniai aspektai pastatė moterį į antraeilę vietą, liberalistės siekia suskirstyti žmoniją į dvi priešingas stovyklas — vyrų ir moterų. Tą paneigia kovojančios moterys, net ir vyrai psichologai, sociologai ir kiti rimti mokslininkai.

Evoliucijos keliu besivystanti kova įnešė gerų atmainų moters statuse. Iškovojus daug teisių, prieš tai užgintų, moteris pajuto, kad ne vien vyrų gyvenimas kūrybingas. Žmonos, draugės ir motinos rolė pasidarė daug lemianti, kai kuriais atvejais ir garbingesnė negu profesionalės.

Australijoje berniukai pratinami prie namų apyvokos

Po II pasaul. karo moterys dar labiau ėmė reikštis įvairiuose darbuose ir mokslo įstaigose. Nemažas skaičius užėmė svarbius postus politikoje, kas anksčiau buvo vien vyrų privilegija. Šiandien moterys sudaro 50 proc. dirbančių už namų. Darbo sritis išsiplėtė, socialinė ir ekonominė padėtis susilygino su vyrų padėtimi. Tuo pačiu pakilo moterų pasitikėjimas savimi. Ekonominio sąlygų pagerėjimas ir platus kultūrinis vertybių paplitimas išugdė stipresnę, labiau savimi pasitikinčią asmenybę, einančią į aktyvų gyvenimą su drąsiais kūrybiniais polėkiais, neretai su sprendžiamu balsu, ir suartino priešingas lytis. Pasinaudodamos lygybe socialinėje struktūroje, moterys siekia aukšto mokslo, duoda nemažą įnašą menui ir technikai, dirba ir dažnai vadovauja švietimo ir sveikatos reikaluose. Moderniški patobulinimai šeimos auginime ir namų apyvokos darbuose sumažino namų apyvokos darbą iki minimumo, ir moteris jau retai skundžiasi tais

pagalbos namų ruošoje ir lygybės įstatymų, pas mus, Australijoje, yra dar nemažai diskriminacijų. Konstitucinė lygybė pažeidžiama įsadarbinime ir atlyginime. Vis dar moteris skiriama žemesnei kategorijai negu tokių pat kvalifikacijų vyras; už tokį pat darbą fabrike dažnai moteris gauna mažesnę atlyginimą. Nemažai yra klubų ir barų su užrašu: "Men only".

Su tokiais diskriminacijomis kovoja įvairios komisijos ir draugijos.

Moters lygybės komunistinis mitas

Nors ir retai, bet vis dar pasitaikančios Vakarų pasaulyje diskriminacijos moterų atžvilgiu didžiausią riksmą išsukia komunistiniuose kraštuose, kurie pretenduoja į absoliučią lygybę ir didžiausią gerovę. Ir vakariečiai,

praktikoje nepažinę komunistinės moters būklės, o vien tik vadovaudamiesi propaganda, tikri ir žavisi komunistiniu mitu.

Lenino sukurta, Stalino įgyvendinta diktatūrinė komunistų partijos sistema daug kalba apie "išvadavimą". Istorija žino, kad komunistinė sistema "išvadavo" savo piliečius iš laisvės ir ekonominės gerovės; sovietų Rusija nepripažįsta savo piliečiams konstitucinės laisvės, nei žmoniškumo teisių.

Ypatingą dėmesį Leninas skyrė sovietinės moters "išvadavimui" ir paskelbė šūkį: "Iš virtuvės — prie valstybės vairo". Toliau sekė nurodymai, kurie užima nemažą dalį jo raštuose: "Tikrasis moterų išvadavimas prasidės tik ten ir tada, kai prasidės masinė kova prieš tą smulkų naminių ūkių... Visuomeninės valgyklos, lopšeliai, darželiai — štai tos paprastos priemonės, kurios gali iš tikrųjų sumažinti ir panaikinti lyčių nelygybę". Šis sovietijos kūrėjo dekreto išvadavo moterį iš namų ir šeimos židinio, o vaikus nuo pat užgimimo atidavė bedvasio komunizmo auklėjimui. Toliau Leninas nurodo: "Be masinio moterų įjungimo į socialinį ūkį neįmanoma apūpinti ūkį reikalinga darbo jėga,

Sautėlėdis Michigano ežere Nuotr. K. A.

DŪMAIS IR KVEPALAIS LAISVĖS TROŠKIMO NEUŽSLOPINSI

Amerikiečių ir sovietų draugystė erdvėse buvo atžymėta čia žemėje, ta proga paleidžiant į rinką bendromis jėgomis sukurta naują papirosų rūši ir kvepalus. Pirmuosius finansavo Phillip Morris, o antruosius — Revlon.

Dūma, kaip medikų pripažinta kenksmingu, o ypač moterims — visai neestetiška, paliksime ramybėje. Čia suminėsim tik kvepalus.

Revlon pasirūpino visu įpakavimu — buteliuku, dėžute ir užrašu (abiem kalbom), o rusų pagaminti patys kvepalai — EPAS. Pavadinimas kilo iš pirmųjų raidžių — inicialų (Eksperimentinio Proceso Apollo - Sojuz).

Kvepalus pagamino Novaja Zaria kvepalų fabrikas Maskvoje.

Revlon skelbia, kad Amerikoje kvepalus tuojau išgrobstė,

vos tik spėjus į parduotuves pristatyti. Įpakavus 2½ uncijų butely, Amerikoje šis koncentruotas odekolonas kainuoja 10 dol. Tuo tarpu Rusijoje tas pats butelis — 35 rublių (o amerikietiškas doleris Rusijoje yra mažesnis už rublį) Užklausti sovietai apie kainų skirtumą, pasakė, kad Rusijoje EPAS vadinamas "parfumais", atseit, kvepalais, o JAV-ėse — tik odekolonu.

EPAS išstatytas Chicagoje Marshall Field & Co. vitrineje, net savo išvaizda nepatrauklus — rudas, lyg arbatos skystis. Ne tai, kaip įprasta matyti vakariečių pagamintus kvepalus ar odekolonus, peršviečiamus ir skaidrius. Rusai tą odekoloną pagamino iš rytietišku gėlių aliejų, sumaišydami su lanvenda, citrininiais augalais, prieskoniais, net sandalo medžiu ir kitkuo.

MŪSŲ TARPE

* Albina Pilipavičienė, kartu su savo vyru Alfonsu, iš Juno Beach, Floridos, praleidžia vasarą, keliaudami po Europą. Jau daugiau mėnesio kelionėje dabar yra Dubrovnike, Jugoslavijoje, besizavėdami Adrijos Riviera. Lankėsi Lietuvoje iš Helsinkio pasuko į pietus; per O'andiją, Belgiją, Vokietiją Reino upe, aplankė Belgradą, Sarajevą, Sp'į, Graikiją ir tada Egėjo jūra graikų salas. Lankėsi taipgi Turkiijoje, Budapešte, Vienoje, Atėnuose. Visas gražias ir įdomias vietas filmuoja. Albina yra uolii Lietuvos Dukterų draugijos narė, nuolat dosniai draugiškai šelpia ir stambesnėm aukom remia.

* Iza Motekaitienė, turinti savo dainavimo studiją Chicagoje, nuolat sekta ir lanko įvairiausių dainavimo kursų vasaros metu. Dabar kartu su savo sūnum muz. Marģėdu lanko Wisconsin universiteto Dainavimo mokytojų pasitbulinimo vasaros kursą. Kursai labai aukšto akademinio lygio. Besidžiaugdama nuostabią gamtą ir puikiu oru, pažįsta, kad tai bus jos atostogų gražiausia iškarpa, prieš iškeliaujant paklausti po Ameriką per vasaros atostogas.

E. Marčulionienė Eglė, žalių karalienė (keramika) iš dailininkės darbų parodos šį savaitgalį seselių sodyboje, Putname, Conn.

kurios pagrindinį rezervą sudaro moterys". Ir praktikoje taip yra, 70 proc. fabriku darbo jėgos rezervą sudaro moterys.

Leninas suvoro moteris i fabrikus, gatvių šluoti...

Panaikinęs namų židinį, kaip vergovės simbolį, Leninas suvoro moteris i fabrikus, nusiuntė gatves šluoti, plytas nešioti ir kitus sunkius darbus dirbti. Taip Lenino "tikrasis moters išvadavimas" prasidėjo, panaikinus individualybę, swardžius šeimos židinį, pavertus moterį sraigteliu, be kurio negali veikti komunistinio darbo kombinatas. Ekonominė būklė dar labiau pasunkėjo; žadėti lopšeliai ir darželiai, net ir po penkiasdešimt metų, prieinami tik partijos elito vaikams ir atsilankančių vakarų delegačių parodai. Dirbanti moteris, negalinti pasi-traukti iš darbo, nes iš vienos algos neįmanoma pragyventi, savo kūdikį priversta palikti kokios senutės globoje.

Iš nedrausių nusiskundimų tarybinių moterų žurnaluose apie nevaisingą stovėjimą eilėse prie parduotuvių, apie trūkumą adatu, kablelių, sagelių, batų ir pirštinių, matyti, kad komunizmo sistema, panaikinusi moterų "vergovę", pastūmė į nepriteklių ir gyvenimą pavertė kalėjimu, komu-

nistų partijos priežiūroje. Vakarų Europos moteris neturi suprati-mo, kaip sunku gyventi be adatos, negali suprasti "išvadavimo" prasmės komunistinėje sistemoje. Tamsus, nykus komunizmo mitas iš tolo, pridengtas paslaptin-gumu, yra gražus, bet šturpus re-alybėje.

Australijos studentai bodisi komunistinės Kinijos stovykliniu gyvenimu

Man prisimena besizavėnčių komunistine sistema rinktinė grupė Sydnejaus studentų, nu-vežtų draugiškam susipažinimui į komunistinę Kiniją, kurie su-grįžę pareiškė: "Ka gi, nepapras-tas kiniečių darbštumas, įdomus jų gyvenimas, bet stovyklinis re-žimas, uniformuoti vyrai, vaikai ir moterys, nepritekliai ir par-tijos sureguliuotas gyvenimas mums būtų nepakeliamas".

Jokia sistema negali apsieiti be tam tikrų suvaržymų. Gyve-nant suglaustoj bendruomenėj, turi būt atsizvelgta į kitus, lai-svės gerbimas konstitucinių tai-syklų ribose. Įstatymai ir vieša opinija garantuoja moters laisvę, kuri daugiau ar mažiau priklauso nuo pačios moters.

Išsilaisvinimo pagrindinis as-pektas — tai asmeniškas išsilais-vinimas. Asmeniško išsilaisvini-

E. Marčulionienė Eglė, žalių karalienė (keramika) iš dailininkės darbų parodos šį savaitgalį seselių sodyboje, Putname, Conn.

nistų partijos priežiūroje. Vakarų Europos moteris neturi suprati-mo, kaip sunku gyventi be adatos, negali suprasti "išvadavimo" prasmės komunistinėje sistemoje. Tamsus, nykus komunizmo mitas iš tolo, pridengtas paslaptin-gumu, yra gražus, bet šturpus re-alybėje.

Australijos studentai bodisi komunistinės Kinijos stovykliniu gyvenimu

Man prisimena besizavėnčių komunistine sistema rinktinė grupė Sydnejaus studentų, nu-vežtų draugiškam susipažinimui į komunistinę Kiniją, kurie su-grįžę pareiškė: "Ka gi, nepapras-tas kiniečių darbštumas, įdomus jų gyvenimas, bet stovyklinis re-žimas, uniformuoti vyrai, vaikai ir moterys, nepritekliai ir par-tijos sureguliuotas gyvenimas mums būtų nepakeliamas".

Jokia sistema negali apsieiti be tam tikrų suvaržymų. Gyve-nant suglaustoj bendruomenėj, turi būt atsizvelgta į kitus, lai-svės gerbimas konstitucinių tai-syklų ribose. Įstatymai ir vieša opinija garantuoja moters laisvę, kuri daugiau ar mažiau priklauso nuo pačios moters.

Išsilaisvinimo pagrindinis as-pektas — tai asmeniškas išsilais-vinimas. Asmeniško išsilaisvini-

mo procesas yra sunkus, bet gali-mas. Kai įstatymai ir vieša opi-nija nediskriminuoja, nereiškia, kad moteris yra laisva. Tol, kol ji pati savęs neišauklės sutikti pasauli lygiomis su vyrais ir jaus-tis pajėgi atlikti savo darbą ir bū-ti juo patenkinta, tol ji nebus laisva. Save išvaduoti iš baimės, iš nesaugumo jausmo, iš beje-giškumo ir depresijos, kuri taip dažnai užvaldo moteris, sulaukus 30-ties metų, tai yra išsilaisvini-mas. Sugebėjimas save išreikšti ir duoti geriausią, ką asmuo pa-jėgia, tai yra laisvė. Nėra svar-bus darbas, ar nesvarbus, reikš-mingas ar ne, yra tik reikalingas darbas.

Lietuvės išskirtinė veiklos sfera

Neužtenka nusimesti "bra", ar pabėgti iš namų, nuo šeimos ir pareigų. Išsilaisvinimui reikalin-gas kultūrinis subrendimas ir in-teligeniškas pajutimas, kuris ve-da prie išjungimo į tautos kūry-bingą darbą, nesvarbu ar kaip motina, auklėtoja, chemikė, me-dikė ar darbininkė. Kiekvienoje rolėje moteris gali nukreipti vie-naip ar kitaip politinį tautos gy-venimą, įtaigoti parlamentarus, daryti įtaką valstybinių projektų planavimui. Lietuvos moters veik-los sfera yra išskirtinė — jos pa-reiga išlaikyti tautą gyvą ir iš-auklėti vaikus lietuviams, laisvais nuo rusų okupacinio įtaigojimo kompleksu.

Dažnai moterys pačios kratosi valstybinio planavimo naštos, atsakomybės moksliniuose tyri-muose, vengia žygį, surišių su pavojais. Užklausta Elena pareiškė: "Nenoriu būti veikėja. Noriu būti režisierė; paruošti ir išvesti šeimą į gyvenimo sceną ir stebė-ti jų veiklą". Tai daugelio moterų maloniausias siekis. Tai tikslu pa-siekimas, išsilaisvinimas iš asme-niško nepajėgumo ir mažaver-tiškumo komplekso. Kitos gi su-randa tą malonumą ir išsilaisvi-nimą politiniame, socialiniame ar moksliniame lauke. Net ir mote-ris skalbėja yra "išsilaisvinusi", jei savo darbe randa poetinį pol-ėkį ir pasitenkinimą. Tikras, as-meniškas "išsilaisvinimas", be kurio nėra abiejų lyčių harmonin-go sugyvenimo, laiduoja laiming-ą, laisvą gyvenimą.

Vis labiau ir labiau pasaulis priklauso kultūriškai subrendu-siai, išsilaisvinsusiai moteriai. Gal netoli tos dienos, kai vyrai ims kovoti už savo "išsilaisvinimą".

MODERNIOJI EVANGE-LIZACIJA

Prie Notre Dame universiteto pritapusi Fides leidykla pasižy-mi savo pažangumu. Neseniai ji išleido naują Bernard Haering veikalą "Evangelization Today" (182 psl.). Autorius iškelia re-ikalą Evangelijos idėjų sklaidė-jams suprasti dabartios žmogų, modernios žmonijos pažiūras ir tai turėti mintyje, besistengiant nešti Evangelijos šviesą. Nagri-nėja laiko ženklus, talkos ir tei-singumo kelius, Kristaus idealų skiepijimą moraliniame gyveni-me, atvirumą naujųjų laikų rei-kalavimams, susivokimą šio am-žiaus situacijoje ir prisiderini-mą prie dinamiškojo pasaulio, svarsto evangelizacijos metodus laisvės besiliginčiame pasaulyje. Pabaigoje išryškina vidinio su-sitaikymo ir atgalios dvasią šventaisiais metais.

Autorius yra gana progresy-vus ir liberalus. Ryškiau nusa-kęs vietines etnines kultūras pa-žiūras į poligamiją, į nevaisingą moterystę, jis daro užuominas, kad krikščionybę sklaidžiant tuose (daugiausia Afrikos) kraš-tuose, reikia atsizvelgti į viet-i-nės etninės kultūros reikalavi-mus, atsiskant dalies griežtu-mo. Šios juo mintys nesiderina su tradicinėmis pažiūromis, bet lei-dinys turi Northamptono vys-kupo aprobatą.

Kalnų vėsoje karštą vasaros dieną. Nuotr. K. A.